

OTDK-dolgozat

2024

**PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR**

**ZSEBPÉNZTŐL A MILLIÓKIG: FIATALOK MEGTAKARÍTÁSI
SZOKÁSAI**

**FROM POCKET MONEY TO MILLIONS: SAVING HABITS OF
YOUNG ADULTS**

Ruppert Gábor

Konzulens: Dr. Posza Alexandra

Kézirat lezárásának dátuma: 2024.10.27.

Tartalomjegyzék

Függelékek jegyzéke	3
1. Bevezetés	4
2. A megtakarítások	6
3. A megtakarítási lehetőségek	9
3.1. Készpénz, Bankbetétek	9
3.2. Értékpapírok	9
3.2.1. Kötvény	10
3.2.2. Részvény	11
3.2.3. Befektetési jegyek	12
3.3. Üzletrészek és egyéb pénzügyi eszközök	13
3.4. Kriptovaluták	13
3.5. A pénzügyi eszközök változása	14
4. Megtakarítások Magyarországon	15
4.1. Megtakarítások az elmúlt 30 évben	15
4.2. A megtakarítások nemzetközi összehasonlítása	18
5. A fiatalok megtakarítási szokásai	20
6. Kutatás	22
6.1. A demográfiai mutatók elemzése	22
6.2. Egyéb indikátorok	28
6.3. Megtakarítási hajlandóság	29
6.4. A megtakarítási lehetőségek elemzése	30
6.5. Hipotézisek	33
6.6. Klaszterelemzés	34
6.6.1. Az „egyetemisták” - élj a mának	35
6.6.2. A „tudatos kirepülők” - új utak, biztos célok, erős alapok	37
6.6.3. A „pénzügyi tervek útkeresői” - új szerepek, új felelősségek, új kihívások	39

6.6.4. Összehasonlítás	41
7. Összegzés	42
8. Irodalomjegyzék.....	43
9. Függelék	46

Ábrajegyzék

1. ábra: A háztartások vagyonomérlege	6
2. ábra: A pénzügyi eszközök értéke a háztartások vagyonában (milliárd Ft).....	14
3. ábra: A háztartási szektor pénzügyi eszközeinek összetétele a pénzügyi számlák adatai szerint, év végi állományok	16
4. ábra: A pénzeszközök aránya a bruttó pénzügyi eszközökön belül, illetve a készpénz aránya a pénzeszközökön belül egyes uniós országokban 2014 végén	17
5. ábra: Főbb pénzügyi eszközfajták részaránya a háztartások bruttó vagyonában, a nettó vagyon alapján képzett háztartási tizedekben, 2020 végén, a HFCS alapján	18
6. ábra Bruttó megtakarítási ráta, százalékban	19
7. ábra: Főbb pénzügyi eszközfajták részaránya a háztartások bruttó vagyonában, a háztartásfő életkora szerint képzettháztartási csoportokban, 2020 végén, a HFCS alapján.....	21
8. ábra: Megtakarítások megoszlása iskolai végzettség szerint	24
9. ábra: Megtakarítások megoszlása családi állapot szeint	26
10. ábra: Megtakarítások megoszlása lakhatási körülmények szerint.....	27
11. ábra A megtakarítások pénzügyi eszközökben való megoszlása	30
12. ábra A megtakarítások pénzügyi eszközökben való megoszlása forint összegben.....	32
13. ábra: A klaszterek.....	35
14. ábra: Pénzügyi tudatosság az „egyetemisták” klaszterében	36
15. ábra: A megtakarítások pénzügyi eszközökben való megoszlása az „egyetemisták” klaszterében	37
16. ábra: Pénzügyi tudatosság a „tudatos kirepülők” klaszterében	38
17. ábra: A megtakarítások pénzügyi eszközökben való megoszlása a „tudatos kirepülők” klaszterében	39
18. ábra: Pénzügyi tudatosság a „pénzügyi tervek útkeresői” klaszterében	40

19. ábra: A megtakarítások pénzügyi eszközökben való megoszlása a „pénzügyi tervek útkeresői” klaszterében	41
---	----

Függelékek jegyzéke

1. függelék: A kérdőív	49
2. függelék: Könyök-módszer diagram	50
3. függelék: Khí-négyzet próba eredménye az első hipotézisnél	50
4. függelék: Khí-négyzet próba eredménye a második hipotézisnél	50
5. függelék: Khí-négyzet próba eredménye a harmadik hipotézisnél	51
6. függelék: A Phi együttható eredménye az első hipotézisnél	51
7. függelék: A Phi együttható eredménye a második hipotézisnél 1. rész	51
8. függelék: A Phi együttható eredménye a második hipotézisnél 2. rész	51

1. BEVEZETÉS

A megtakarítások számomra mindig is egy nagyon érdekes téma volt, mivel nagyon különböző módon vélekednek róluk az emberek. Vannak, akik úgy gondolják, hogy nem kell nagy összegű megtakarításokkal rendelkezni, mivel akkor csak „ül az ember a pénzen” ahelyett, hogy a jelenben „ha már van” elköltené. Velük szemben állnak azok, akik nem szeretik a hirtelen változásokat, amik pénzügyi következménnyel járnak és inkább anyagi biztonságra törekednek. A megtakarításokhoz való hozzáállás a kor előrehaladtával változik a legtöbb embernél. Általában a húszas éveik elején az emberek szeretnék inkább élni az életet, költekezni, nem pedig azon gondolkodni, hogy mennyi pénzt tudnak félrerakni minden hónapban. Kutatásomban arra keresem a választ, hogy a különböző korosztályok, végzettséggel rendelkezők stb. hogyan szervezik megtakarításaikat.

A megtakarítások témája kifejezetten aktuális napjainkban. Ha az elmúlt éveket vesszük figyelembe világunk hatalmas megpróbáltatásokon és nehézségeken ment át. A COVID-19 járvány, illetve az orosz-ukrán háború által hozott kiszámíthatatlanság és gazdasági nehézségek megmutatták, hogy milyen fontos szerepük is van a megtakarításoknak egy ember életében, erre nagyon jó példa a pandémia alatt a vendéglátásban dolgozók helyzete. Azonban sajnos a spórolás manapság már nem elég, az infláció emelkedésével azon pénzösszegek, amelyek folyószámlán vagy készpénzben lettek félretelve lassan elvesztik értéküket. A pénzügyi tudás és a tudatosság emiatt már elengedhetetlen. Jelenleg a piacon rengeteg lehetőségük van az embereknek a megtakarításra különböző pénzügyi eszközökben, azonban ezekkel óvatosan kell bánni, mivel a nem következetes portfólió sok veszteséggel járhat. A trendek is nagyon jellemzők a pénzügyi instrumentumok terén, ilyen, a még jelenleg is nagyon népszerű kriptóvaluta.

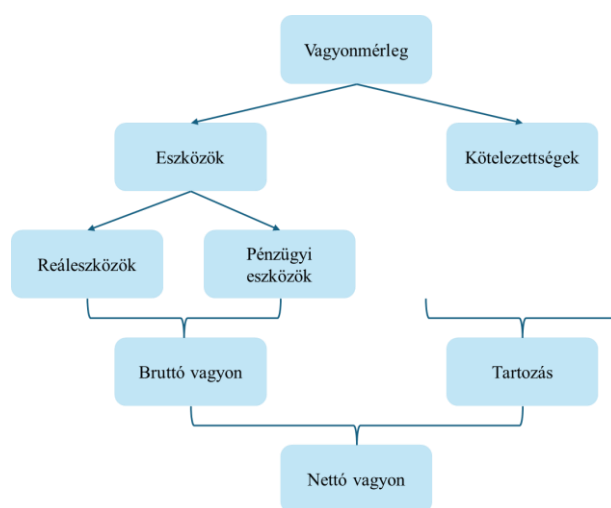
Nemrégiben én is betekintés nyerhettem a munka világába és szembesültem a kérdéssel: Hogyan gazdálkodik a jövedelmemmel? Tegyek állampapírba? Legyek inkább kockázatbarát és vegyek inkább részvényeket? Vagy gyűjtögessem inkább csak a bankszámlámra? Úgy vélem ezek a kérdések nem csak nekem fogalmazódtak meg a korosztályomban. Ezek a bizonytalanságok és kérdések inspirálták ezen dolgozat témájának kiválasztását.

Dolgozatom szakirodalmi áttekintését a megtakarítások fogalmával és a hozzájuk tartozó elméletekkel kezdem. Ezután kitérek a különböző pénzügyi megtakarítási lehetőségekre. Fontosnak tartom az elmúlt 30 év megtakarítási szokásainak változásait is megvizsgálni. Ezek mellett kifejtem még a fiatalok megtakarítási trendjeit és attitűdjeit. Majd ismertetem a primer kutatásom eredményeit különböző statisztikai módszerek segítségével, mint a kapcsolatvizsgálat vagy a klaszterelemzés.

2. A MEGTAKARÍTÁSOK

A megtakarítások manapság kifejezetten fontos szerepet töltenek be az emberek mindennapjaiban. A jelen folyamatosan változó világban, ahol a bizonytalanság mindennapos, nagyon fontos, hogy a háztartásoknak legyenek tartalékaik, amiket egy esetleges recesszió vagy váratlan események során fel tudnak használni.

Mit is értünk megtakarítások alatt? „A megtakarítás minden olyan jövedelem, amelyet nem a folyó fogyasztás céljait szolgáló termékek és szolgáltatások megvásárlására fordítanak, azaz a jövedelem el nem költött része.” (Baranyai és társai, 2019 5. o.). Tehát nekik a bevételeik meghaladják a kiadásaikat, őket nevezzük szufficittel rendelkező gazdasági szereplőknek, vagyis megtakarítóknak. (Zeller, 2008) Maga a megtakarítások kérdése mikroökonómiai eredetű, mivel az egyén viselkedéséhez köthető. Ő dönti el, hogy lemond-e bizonyos javakról a megtakarításai növelése érdekében. Azonban a megtakarítások makroökonómiai szinten sokkal kiemeltebb szerepet élveznek. Ez a felhalmozott el nem költött jövedelem képezi a beruházások alapját, ha pedig ezekhez nem keletkezik elég tőke, akkor a gazdaság sem tud rendesen működni. (Baranyai és társai, 2019)

1. ábra: A háztartások vagyonszerkezte

Forrás: Baranyai és társai (2021) alapján saját szerkesztés

Miből áll egy háztartás vagyona? Egy nagyon fontos kérdés, mely segít abban, hogy megértsük a megtakarításokat. A válasz egy háztartás vagyonszerkezetének felépítésében rejlik. A háztartások vagyonszerkezetét két részre lehet osztani (1. ábra), eszközökre és

kötelezettségekre. Az eszközök tartalmazzák a reáleszközöket vagy másnéven materiális javakat. Ez minden olyan a háztartás tulajdonában lévő eszköz, mely fizikai formát ölt, ilyen például egy lakás, fölterület vagy esetleg egy autó. Emellett az eszközök részei még pénzügyi eszközök, mint a készpénz, részesedések vagy kötvények. Egy háztartás reáleszközeinek és pénzügyi eszközeinek összességét nevezzük bruttó vagyonnak. A megtakarítások egy háztartás bruttó vagyonának a részei. (Baranyi és társai, 2021)

A vagyonmérleg másik oldalán található a kötelezettségek, melyek a tartozásokat testesítik meg. A két oldalt kivonva egymásból kaphatjuk meg egy háztartás nettó vagyonát. (Baranyi és társai, 2021)

Az elmúlt 10 évben hatalmas változáson ment keresztül a háztartások vagyona. A nem pénzügyi eszközök, vagyis a reáleszközök 2010 és 2021 között mindig nagyobb értéket képviseltek. Az évek során folyamatos növekedést figyelhetünk meg a nem pénzügyi eszközök értékében a háztartások vagyonán belül, értékük 2010 és 2020 között meg is duplázódott. Érdekesség, hogy a legnagyobb összeget nem csak a reáleszközökön belül, hanem az háztartások eszközeiben a lakóingatlanok tették ki. 2010 óta mindig legalább a bruttó vagyon felét (MNB, 2023).

A megtakarításokkal rengeteg különböző elmélet foglalkozik. Dolgozatomban hármat fogok ezek közül bemutatni.

Keynes szerint a fogyasztók nem azért takarítanak meg, hogy a jövőben ezért cserében meghatározott összegű fogyasztáshoz jussanak, hanem azért tesznek félre elsősorban, mert a jövő bizonytalan (Keynes, 1965). Szerinte a megtakarítás minden a jelenben el nem költött jövedelem. Maga a megtakarítási folyamat először azzal kezdődik, hogy az egyén eldönti mennyit szeretne fogyasztani és mennyit szeretne félretenni. Ezután dönti el, hogy milyen eszközökben tartja a fennmaradt összeget. Keynes a megtakarítások középpontjába a fogyasztást helyezte. Úgy gondolta, hogy a jövedelem elköltését és ezen keresztül a megtakarításokat meghatározó tényezőket két részre lehet bontani, objektívre és szubjektívre. Objektív tényező például a jövedelem, minél magasabb az ember jövedelme, annál nagyobb a fogyasztási hajlandósága. A szubjektív tényezőket további két részre bontotta. Az első csoportba azokat sorolta, amelyek a fogyasztás visszatartását jelentik, mint például az óvatosság. Az az egyén, aki a jövő kilátástalanságai miatt óvatos, kevesebbet fogyaszt. A második csoportba pedig a fogyasztás növelését eredményező tényezőket, mint az élvezetet lehet sorolni. (Horváthné és társai, 2013)

A második megtakarításokra fókuszáló megközelítés az életciklus-elmélet, amely Modigliani (1970) nevéhez köthető. Az elmélet lényege, hogy az egyének amikor megtakarításaikról döntenek, a jövőben várható jövedelmeiket veszik figyelembe, nem pedig a folyó jövedelmüket. Ő úgy gondolta, hogy „...a háztartások igyekeznek kiegyenlíteni a fogyasztási kiadásait a különböző életciklusaik során.” (Baranyai és társai, 2019 20. o.). Az egyén gyerekkorában a keresőképtelensége végett megtakarításokat nem képes felhalmozni és ez akkor változik meg, amikor az egyén először munkába áll. Ilyenkor általában a jövedelmek alacsonyok és az embernek nagyobb kiadásokkal is kell számolnia, mint például egy lakás megvásárlása vagy esetleg a gyermekvállalás. Ilyenkor a fogyasztási igény akár magasabb is lehet, mint a háztartás jövedelme, tehát lehetséges a negatív megtakarítás, vagyis háztartás hitelből fedezi fogyasztását, mivel a jövedelme nem elég. Az idő múlásával egyenes arányosságban nőnek a jövedelmek és a megtakarítások is. Ilyenkor az egyének elkezdnek már a nyugdíjas éveikre gondolni és emiatt a megtakarítások ebben az életciklusban (35-50 éves korosztály) érik el a maximumot. A nyugdíjas évek alatt pedig az előző években felhalmozott vagyon felélése a jellemző. Az életciklus elmélettel azonban sokan nem értettek egyet mivel úgy gondolták, hogy a megtakarításokat nem csakis kizárólag a jövedelem határozza meg, hanem vannak más tényezők is, mint például az infláció mértéke, az államadósság vagy egy ország politikai helyzete. (Baranyai és társai, 2019)

A harmadik elmélet, melyet vizsgálok a permanens jövedelem, amelynek a megfogalmazása Milton Friedmanhoz (1957) köthető. Úgy gondolta, hogy a jövedelem az egyén élete alatt nem egy szabályszerű pályát követ, hanem inkább tele van folytonos ingadozásokkal. Szerinte a háztartások fogyasztásukat nem az aktuális jövedelmük alapján döntenek el, hanem a permanens jövedelmük alapján (Horváthné – Horváth – Széles, 2013). „Permanens jövedelmen pedig az egyén teljes (emberi és nem emberi) vagyon után járó átlagos hozadékot kell értenünk. Ez a vagyonfogalom magában foglalja a munkaképességet és a képzettségi szintet éppúgy, mint a termelő tőkét, a részvény- és a kötvénytulajdont.” (Werner, 1978 17. o.).

3. A MEGTAKARÍTÁSI LEHETŐSÉGEK

Az egyének megtakarításait számos eszközben tarthatják. Ezek lehetnek befektetések, vagy csak szimplán az el nem költött jövedelem lekötése. Az alábbi részben a kutatásom szempontjából releváns megtakarítási lehetőségeket mutatom be.

3.1. Készpénz, Bankbetétek

A készpénz és a bankbetét a megtakarítások legegyszerűbb módja. Azonban az egyszerűségnek ára van, mégpedig az, hogy nem hoz számottevő hozamot. A készpénz és a folyószámla ilyen szempontból a legkevésbé kedvezőek mivel nem kamatoznak. A bankbetéteknél már számíthatunk bizonyos mennyiségű kamatra. A rövidlejáratú bankbetéteknél ez még mindig elenyésző, függően a lekötött összegtől és a lekötési időtől 5 és 0,1 százalék közötti kamatra lehet számítani. A hosszúlejáratú bankbetéteknél a kamatozás már magasabb, de még mindig nem annyi, hogy a pénz megtartsa az értékét. Az infláció szépen lassan felemészti a megtakarításokat, ha csak egyszerűen bankbetétben vagy készpénzben tartják azt. A mai folyamatos kilátástalanságokkal teli világban azonban már nem elég gyűjtögetni. Az egyének ismernie kell a különböző befektetési lehetőségeket melyek segítik, hogy ne értéktelenedjen el a pénze. Egy adott országban élő emberek pénzügyi tudatosságának egyik indikátora, hogy megtakarításainak mekkora részét tartja bankbetétben/készpénzben vagy különböző befektetési lehetőségekben. 2021-ben az MNB adatai alapján a magyar háztartások több mint 20 ezer milliárd forintot tartottak készpénzben vagy bankbetétben, ez több mint a nettó vagyonnak a 10 százaléka.

3.2. Értékpapírok

Az értékpapír fogalmát nem igazán könnyű meghatározni, mivel a különböző tudományágak, leginkább a közgazdaságtan és a jog máshogy vélekedik róla. Mivel ez a dolgozat gazdasági szemlélettel íródott, így az alábbi fogalom lesz a mérvadó: az értékpapír vagyoni jogot megtestesítő, forgalomképes (tehát szabadon adható-vehető), okirat, számlán megjelenő összeg, vagy elektronikus jel. Az értékpapírokat különböző kategóriákra tudjuk osztani (Demeter, 2015). Azonban a megtakarítási szempontból csak kettőt fogok

részletesebben kifejteni, a pénzkövetelést megtestesítő értékpapírokat (pl. kötvény) és a részesedési jogot megtestesítő értékpapírokat (pl. részvények, befektetési jegyek).

3.2.1. Kötvény

A kötvények hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok. A kötvényben a kibocsátó (az adós) arra kötelezi magát, hogy az ott megjelölt pénzösszegnek az előre meghatározott kamatát vagy egyéb jutalékjait, valamint az általa vállalt esetleges egyéb szolgáltatásokat (a pl. kamat), továbbá a pénzösszeget a kötvény mindenkori tulajdonosának, illetve jogosultjának (a hitelezőnek) a megjelölt időben és módon megfizeti, illetőleg teljesíti. Kötvényt kizárólag az állam, a Magyar Nemzeti Bank, az önkormányzatok és a jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodási szervek bocsáthatnak ki (Zeller 2008). A legnépszerűbb kötvény kijelenthető, hogy mindegyik közül az állampapír. Az állampapírt nevezik az egyetlen kockázatmentes értékpapírnak. Ez a kijelentés azonban nem teljesen igaz, mivel egy befektetés mindig jár rizikókkal, de az államkötvény elértéktelenedéséhez egy államcsődre lenne szükség, ami elég valószínűtlen, de lehetséges. 2024 februárjában az MNB adatai alapján a kibocsátott értékpapírok állománya alapján tökéletesen láthatjuk, hogy több mint ennek a piacnak a felét képviselik az állampapírok. Az értékpapírok állománya több mint 102 ezer milliárd forint volt, ebből 49 ezer milliárd forintot tettek ki a különböző fajta állampapírok. Az államkötvények tulajdonosai 5 részre, de azon belül is 3 fő részre oszlanak. A 3. legnagyobb csoport a háztartások, ők birtokolják a forgalomban lévő állampapírok 26,96 százalékát, ami 13,38 ezer milliárd forintnak felel meg. Ha megtekintjük a háztartások értékpapírportfolióját 2024 júliusában, azt láthatjuk, hogy a legnagyobb részt, több mint a felét az állampapírok jelentették. Ezt a kijelentést számadatokkal is alátámasztva a háztartások tulajdonában lévő értékpapírok állománya 26,11 milliárd forint volt, ebből az állampapírok 13,38 ezer milliárd forintot képviseltek, ami 51,24 százalék (MNB, 2024).

Az egyéb monetáris intézmények által kibocsátott egyéb hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok 2024 júliusában összesen 7,14 ezer milliárd forintot jelentettek, amelyből mindössze 590,6 milliárd forintot képviselő volt a háztartások tulajdonában. (MNB, 2024)

Az államkötvények ilyen mértékű népszerűsége az elmúlt időben valószínűsíthetően a Prémium Magyar Állampapírnak köszönhető. A befektetőknek a megnövekedett infláció miatt új lehetőségeket kellett keresniük és a Prémium Magyar Állampapír (PMÁP) pont erre nyújtott megoldást. Magyar Állampapír Pluszhoz képest a PMÁP inflációkövető kamatozást

ajánlott, amit a befektetők kerestek. 2023-ra látható is lett, hogy az emberek melyiket is preferálják, mivel a PMÁP lett a legnépszerűbb, legnagyobb arányban birtokolt lakossági termék. Így 2023-ra az államadósság 20 százalékát az állampapírok tették ki, amely az adósság megtérítésének a szempontjából nagyon fontos (Briglevics – Hegedűs, 2023). A Prémium Magyar Állampapír állományának növekedését segítette még egy kormányintézkedés, amely kamatadómentessé tette ezt a fajta állampapírfajtát.

3.2.2. Részvény

A részvény a kibocsátó részvénytársaságban gyakorolható tagsági jogokat megtestesítő, névre szóló, névértékkel rendelkező forgalomképes értékpapír (Ptk. 3:213. §). Ezt a fajta értékpapírt a részvénytársaságok két esetben bocsáthatják ki, egyszer alapításkor vagy amikor alaptőkéjüket emelni szeretnék (Zeller, 2008)

A részvénytársaságoknak két fajtáját különböztetjük meg, a nyilvánosan (Nyrt.) és a zártkörűen (Zrt.) működőket. A különbség közöttük részvényeik tekintetében, hogy a zrt.-nek ezen értékpapírai nem kerülnek nyilvánosan forgalomba, itt alapításkor az alapítók vállalkoznak arra, hogy a részvénytársaság valamennyi részvényét felvásárolják. Egy Zártkörű részvénytársaság alaptőkéje nem lehet kevesebb 5 millió forintnál. Az Nyrt.-knél az a különbség, hogy az ő részvényeik nyilvánosan kerülnek forgalomba hozatalra. Itt az alaptőke nagyságának jóval nagyobbnak kell lennie, pontosan 20 millió forintnak. Az újonnan kibocsátott részvényeket már csak dematerializált formában lehet forgalomba hozni, aminek az átruházása az értékpapír számlán történő tranzakcióval megy végbe. Léteznek még nyomdai úton előállított részvények is (Zeller, 2008).

A részvényes, tagsági jogán részt vehet a társaság közgyűlésén és ott szavazhat is. Ezek mellett megilleti a vállalat éves nyereségének meghatározott hányada, az osztalék (Zeller, 2008). A részvény birtokosának a jogai közé tartozik még az elővételi jog, ami azt jelenti, ha a részvénytársaság újabb részvényeket bocsát ki, akkor ezeket a birtokos megvásárolhatja, hogy a tulajdoni részesedése változatlan maradjon. Emellett megillet még a likvidációs hányad mely az rt. megszűnésekor a tulajdonosi részarányban történő kompenzáció (Demeter, 2015).

A részvényeknek több fajtája is létezik. Forgalomba hozható elsőbbségi részvény, mely a törzsrészvényhez képest előnyt biztosító jogokat ad birtokosának. Ilyen például a

szavazatszöbbségi részvény, mely az alapszabályban meghatározott mértékű szavazati jognak maximum a 10-szeresét biztosítja tulajdonosának. Létezik még dolgozói részvény, ami a részvénytársaságnál dolgozó munkavállalók számára biztosít kedvezményes áron tulajdonjogi értékpapírt (Demeter, 2015). Az utolsó fajta nem szabványos részvény a kamatozó részvény. Ez a részvény a tulajdonosát egy fix összegű kamatra jogosítja fel, amit a részvénytársaság akkor fizeti ki, ha így az alaptőkéje nem kerül a jogszabályban megszabott összeg (korábban már említett 5 vagy 20 millió forint) alá (Zeller, 2008).

A részvények jóval kockázatosabb értékpapírok, mint a kötvények. Az árfolyamukat, főleg rövidtávon nagyon könnyen be tudja folyásolni a gazdasági és politikai környezet mellett a piaci események vagy akár az infláció is. (Nyári, 2022). A részvényt saját névértéke alatt nem szabad eladni, azonban a korábban leírtak miatt könnyen megeshet, hogy az árfolyam névérték alá esik (Demeter, 2015).

Az MNB által közölt legfrissebb (2024. július) adatok alapján a magyar háztartások tulajdonában 1,83 ezer milliárd forint értékű tőzsdai részvény volt. A legnagyobb részt a részvények közül a monetáris intézmények által kiadottak képviselték összesen 967,5 milliárd forintot, ezután következnek a nem pénzügyi vállalatok által kibocsátott tőzsdai részvények, melyek 844,3 milliárd forintot jelentettek.

3.2.3. Befektetési jegyek

„A befektetési jegy a befektetési alap nevében (javára és terhére) sorozatban kibocsátott, vagyoni és egyéb jogokat biztosító, átruházható értékpapír, amely a befektető részesedését testesíti meg a befektetési alapban.” (Demeter, 2015 37. o.) A befektetési alap egy vagyontömeg, amely a befektetési jegyek árusításával jut pénzhez. Az alap általában egy befektetési politikát követ, mely meghatározza, hogy az alap milyen eszközökbe fektet. Ezek lehetnek pénzügyi eszközök, bankbetétek vagy esetleg ingatlanok. (Demeter 2015) A befektetési alapokban széleskörűen alkalmazzák a portfólió elméletet, mikor a különböző eszközökbe való befektetésre kerül a sor. Az elmélet középpontjában a kockázat-hozam optimalizálás áll, minél többféle például részvénybe fektetünk be annál kisebb lesz a kockázat. Ez függ a portfólióban szereplő részvények hozamától, illetve a hozamok közötti korrelációtól (Tatay, 2019). A diverzifikáltság miatt a befektetési jegy nagyon jó választási

lehetőség alacsonyabb összegű befektetéseknél is. Az egyén így a jegy vásárlásával már egy sokszínű portfólióba fektet be, nem kell neki külön kutatnia a különböző hozamokat, illetve a tranzakciós költséget is csak egyszer kell megfizetnie (Demeter, 2015). A befektetési jegyek egyik fajtája a hedge fundok. Ezek eklektikus befektetési poolok (B. Eichengreen – D. Mathieson, 1999), amik nem követnek semmilyen befektetési politikát, emiatt magas profitot remélnek. A hedge fundok általában csak a legtehetősebbeknek elérhetőek. (F. R. Edwards – S. Gaon, 2003)

A befektetési jegyek kedvezősége meg is látszik a háztartások körében. 2010 óta a befektetési jegyekben befektetett vagyon értéke majdnem megduplázódott, 2,359 ezer milliárd forintról 5,608 ezer milliárd forintra nőtt a háztartások befektetési jegyekbe tárolt vagyona (MNB, 2023)

3.3. Üzletrészek és egyéb pénzügyi eszközök

Az üzletrészek nagyon fontos szerepet játszanak a háztartások vagyonában. 2022-ben ez a magyar háztartások pénzügyi eszközeinek 40 százalékát jelentette, több mint 20 ezer milliárd forintot. Üzletrészhez többféle módon jutni, mint például egy vállalkozás alapításával, tőkebefektetéssel vagy cégfelvásárlással (Kulcséber, 2020) (Török, 2017).

Az egyéb pénzügyi eszközök közé sorolhatjuk a háztartások által nyújtott hiteleket, ez lehet magánszemélynek vagy akár egy vállalkozásnak adott hitel is. Ebbe a kategóriába tartoznak még a biztosítási tartalékok. Ezek olyan fedezetek egy háztartás pénzügyi eszközeiben, amik hirtelen nagy mennyiségű kiadás ellen védik, ilyen például az életbiztosítás vagy a vagyonbiztosítás (Erdős – Mérő, 2010). 2022-ben ezek a pénzügyi eszközök körülbelül 10 százalékát tették ki a háztartások megtakarításainak. (MNB, 2023)

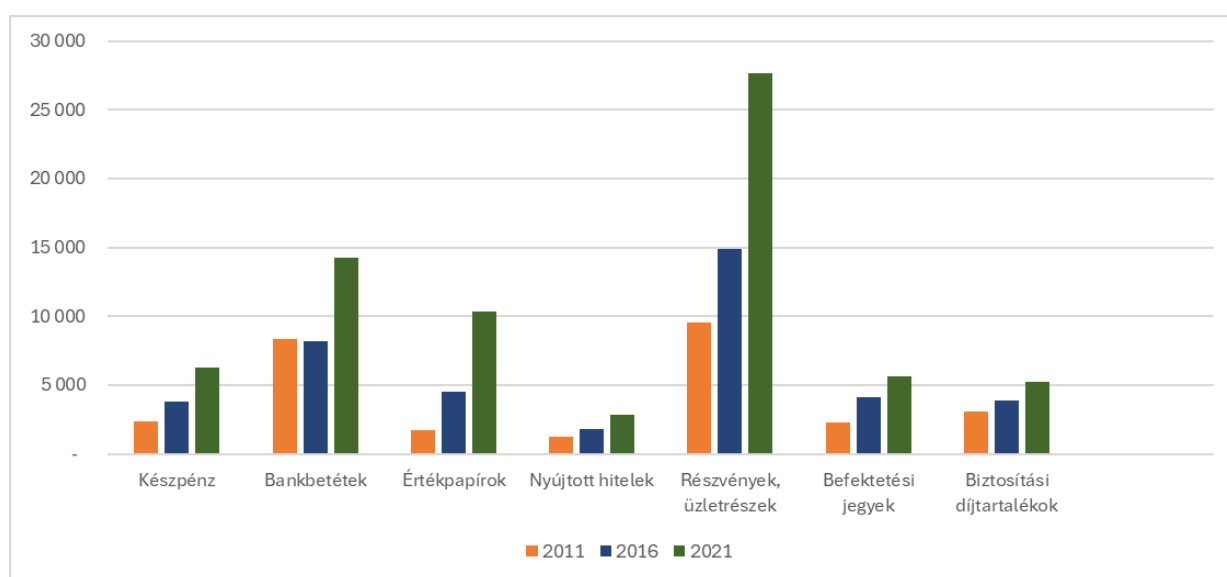
3.4. Kriptoaluták

Fontos megemlíteni a kriptoalutákat (pl. Bitcoin), amik az elmúlt időszakban hatalmas népszerűségnek örvendtek főleg a fiatalabb generáció körében. A fintechnek (Financial Technology) köszönhető ennek a populáris eszköznek a megjelenése is. A kriptónak az alapját a blokkláncok jelentik, ez egy decentralizált adatbázis, aminek a feladata, hogy pénzügyi tranzakciókat biztonságosan rögzítsen. Ezeket a blokkláncokat egyszerre akár több

ezer számítógép tárolja, így, ha valaki meg akarná változtatni, akkor azt a hálózat többi része visszautasítaná. Az egyik módja a kriptovalutához jutásnak a bányászat. A blokkláncok lebonyolításához rengeteg tárhelyre van szükség, a bányászok tárhelyükért cserébe kriptovalutát kapnak. Maga a kripto egy digitális fizetőeszköz, nem pedig egy hivatalos. Egyszerűbben fogalmazva ezzel az eszközzel nem tudunk kenyeret venni a boltban, azonban nagyon sok helyen elfogadják már csereeszközként.

A kriptovaluták úgy, mint bármilyen online pénzügyi eszköz nem veszélytelen. Érhetik a blokkláncot és a virtuális pénztárcákat is hackertámadások. Ezek mellett pedig fontos kiemelni, hogy nem egy hivatalos fizetőeszköz, nem áll mögötte semmilyen állam, vállalat vagy áru, így az árfolyamban hatalmas ingadozásokat láthatunk. (Király, 2020)

3.5. A pénzügyi eszközök változása

2. ábra: A pénzügyi eszközök értéke a háztartások vagyonában (milliárd Ft)

Forrás: MNB (2023) alapján saját szerkesztés

Megfigyelhető, hogy az évek alatt a pénzügyi eszközök állománya nagy változáson ment át. A bankbetéteken kívül mindenhol egy folyamatos növekedés figyelhető meg. Kiemelkedő az ábrán a részvényekben és üzletrészekben tartott pénzösszegek. Legnagyobb mértékben az értékpapírok (részvények kivételével) nőttek, itt feltehetőleg az állampapírok népszerűsége állhat a háttérben.

4. MEGTAKARÍTÁSOK MAGYARORSZÁGON

4.1. Megtakarítások az elmúlt 30 évben

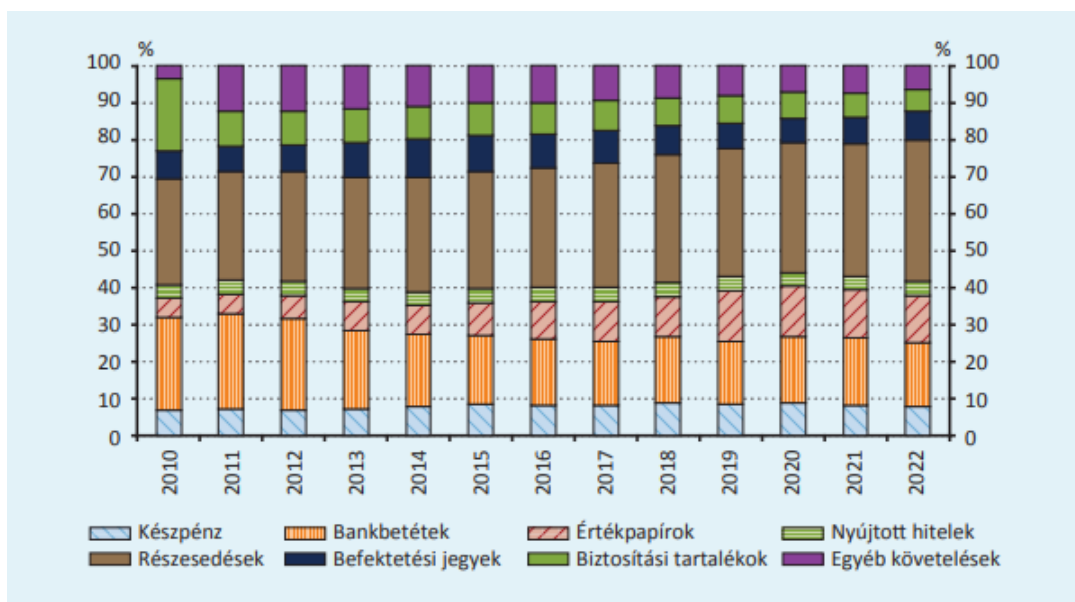
A megtakarítások szerkezete és mennyisége drasztikus változásokon ment keresztül hazánkban az elmúlt harminc évben. A rendszerváltás után a piacgazdaságra való átállással egy pénzügyi liberalizáció vette kezdetét, melynek hatására a lakosság hitelállománya növekedni kezdett, a megtakarítások pedig csökkentek. A készpénz és a bankbetétek aránya a megtakarítások portfóliójában egyre csökkent 1995 után, azonban még mindig magas arányt képviselt, kb. 40 százalékot. A pénzeszközök visszaszorulása és pénzügyi eszközök felé való nyitás arra enged következtetni, hogy az emberek pénzügyi tudás iránti vágya egyre inkább növekedett a 90-es években. (Árvai – Menczel, 2001)

A 2000-es évek elején a megtakarítások készpénzben és bankbetétben való tartása még mindig magas maradt. Azonban a 2008-as gazdasági világválság változtatott a háztartások megtakarításokhoz való hozzáállásán. A hitelfelvételi kedv jelentős mértékben csökkent ebben az időszakban, ami érthető a forint gyenge árfolyama és a folyamatosan növekvő kamatok miatt. A megtakarítások folyamatos növekedésnek indultak, ami az óvatosság jele volt a háztartások körében. A kilátástalan gazdasági helyzet a megtakarítások gyarapítására ösztönözte a magyarokat. A válság leginkább az alacsony iskolai végzettségűeket érintette, mivel ebben a csoportban nőtt a legmagasabb mértékben a magányszemélyek és a bankok irányába történő eladósodás. (Szalma és társai, 2011) Az utóbbi kijelentés egy újabb alátámasztása annak, hogy a megtakarítások terén elengedhetetlen a pénzügyi tudás.

A háztartások jelenlegi pénzügyi eszközei, kiemelten a megtakarításként lekötött bankbetétek összegében nagy változás történt. 2013 után egy folyamatosan lefele ívelő pálya figyelhető meg a hosszútávú bankbetétekben tartott vagyon terén. Ez nem a megtakarítások állományának csökkenését jelenti feltétlen, hanem inkább a portfólió átrendeződését, az emberek inkább választották a biztosabb és jövedelmezőbb pénzügyi lehetőségeket. (Baranyi és társai, 2021). Ez indikátora lehet a pénzügyi tudás fejlődésének az országban, azonban Horváthné Kökény Annamária és Széles Zsuzsanna „Mi befolyásolja a hazai lakosság megtakarítási döntéseit?” című 2014-es kutatásában más eredmények születtek. A felmérés alapján a magyar háztartások 22,92 százaléka egyáltalán nem rendelkezik

megtakarításokkal, inkább hitelek vannak. Ez amiatt jelent problémát a megtakarítások szempontjából, mivel a hitelek havi törlesztője miatt a háztartásoknak még kevesebb pénze marad arra, hogy félre tudjanak tenni. Nagyon érdekes, hogy a kutatásban megkérdezett háztartások 24 százaléka biztosan meg tudna takarítani havi 15 vagy akár 30 ezer forintot is, de ezt mégsem teszik. A homo economicus emberfajta, mely a legtöbb közgazdasági modellben megjelenik jól informált, racionális döntéshozó. Magyarországon a kutatás alapján ezek egyáltalán nem valósulnak meg, ami a pénzügyi tudás hiányának tudható be. (Horváthné – Széles, 2014)

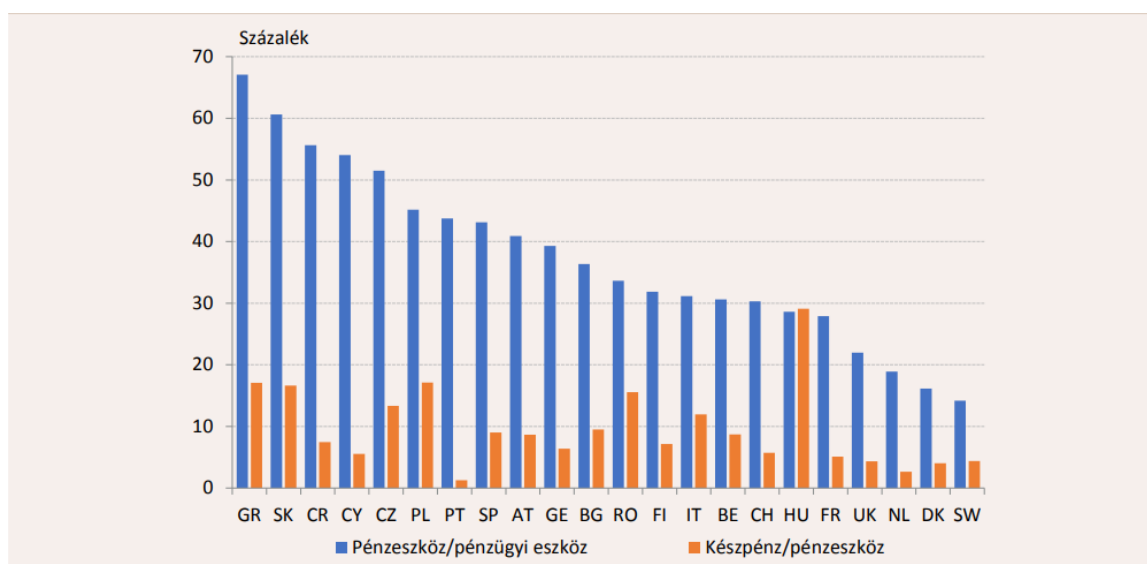
Ahogy már korábban is említettem, az egyén képzettségi szintje nagy mértékben befolyásolja a megtakarítási szokásait. Egy 2021-es kutatásból kiderül, hogy akik egyetemet vagy főiskolát végeztek, 80 százalékuk a populáris banki szolgáltatásokat (pl. állampapírok) részesítik előnyben. Ahogy haladunk lefelé az akadémiai ranglétrán úgy egyre kevesebb ember használja ezeket a pénzügyi eszközök. Végül szinte mindenki azok közül, akik általános iskolát végeztek el szkeptikusak a fenti banki szolgáltatások irányába. Ez a fajta gondolkodás feltehetőleg a pénzügyi ismeretek hiánya miatt lehetséges. (Baranyai és társai, 2021)

3. ábra: A háztartási szektor pénzügyi eszközeinek összetétele a pénzügyi számlák adatai szerint, év végi állományok

Forrás: MNB (2023)

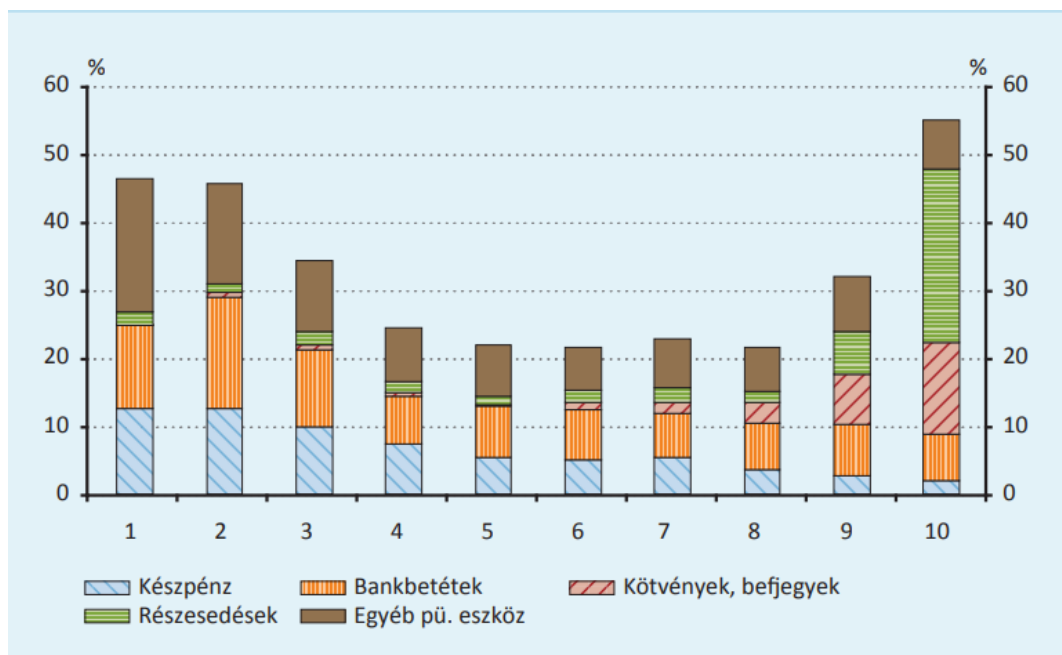
Az MNB a HFCS (Household finance and consumption survey) alapján közölte a háztartások 2020-as vagyoni összetételét. A 3. ábrán a háztartások pénzügyi eszközeinek összetételei láthatóak 2014-től 2020-ig. Itt a korábban említett portfólió átrendező nagy szemléletes. A részesedések terén egy több mint 30 százalékos növekedés ment végbe a hatéves időintervallumban. Nagy változás látható még az értékpapírok állományában. Csökkenő tendenciát mutatnak a biztosítási tartalékok és a bankbetétek aránya portfólión belül. A készpénz használati kedv az évek alatt nem igazán változott, 6 és 10 százalék között mozgott. Maga a szám nem tűnik magasnak, azonban, ha ezt az értéket összehasonlítjuk más országokéval akkor észrevehető, hogy Magyarországon milyen magas a készpénzhasználat a bankszámlával szemben. A 4. ábrán narancssárgával jelölve láthatjuk a készpénz arányát százalékban a pénzeszközökön belül, ami Magyarországon 2014-ben majdnem 30 százalék volt.

4. ábra: A pénzeszközök aránya a bruttó pénzügyi eszközökön belül, illetve a készpénz aránya a pénzeszközökön belül egyes uniós országokban 2014 végén

Forrás: MNB

Ez az érték kiugró a többi Európai Unió országához képest, amit az ábra nagyon jól szemléltet. A 2. ábrán látható, hogy az arány az idő előrehaladtával folyamatosan csak nőtt. 2020-ban már 36 százalékot jelentettek a pénzeszközökön belül. Kijelenthetjük, hogy ez az arány nem amiatt nőtt, mivel a készpénzállomány ilyen mértékben nőtt a háztartások körében, hanem a bankbetétek értékének csökkenése miatt. Maga a 8 százalékos készpénzállomány teljesen átlagos az unión belül.

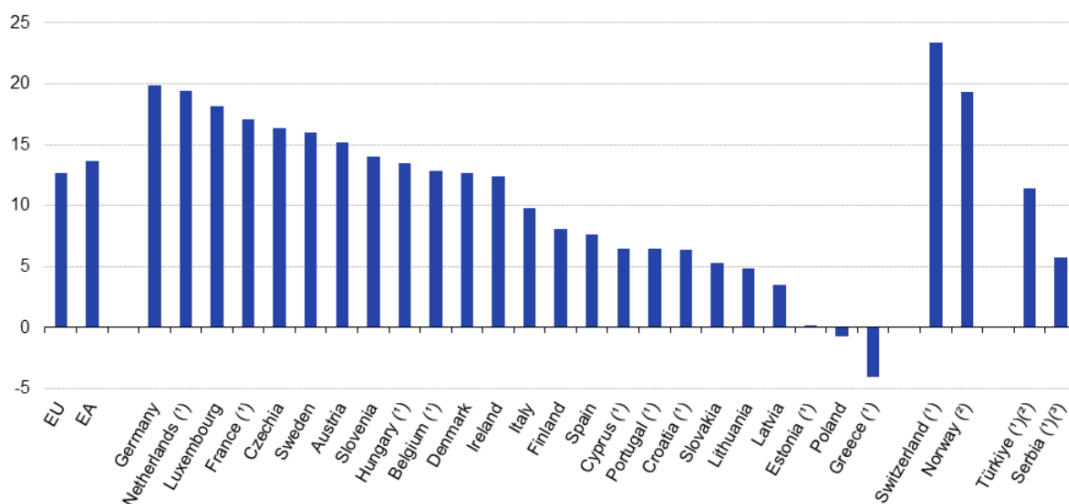
5. ábra: Főbb pénzügyi eszközfajták részaránya a háztartások bruttó vagyonában, a nettó vagyon alapján képzett háztartási tizedekben, 2020 végén, a HFCS alapján

Forrás: MNB (2023)

Ha a vagyoni tizedeket megfigyeljük a 4. ábrán, nagyon jól látszik, hogy minél kevesebb egy háztartás vagyona annál nagyobb arányt képvisel a készpénz a pénzügyi eszközök között. A legérdekesebb a 10. tized, ami a legjobban eltér a többitől. Itt a két legnagyobb részarányt képviselő eszköz a részeselek és a kötvények, ami egyedülálló az összes tized között. Máshol az egyéb pénzügyi eszközök és a bankbetétek kapták az első két helyet. Érdekesség, hogy ebben a tizedben vannak egyedül a pénzügyi eszközök fölényben a bruttó vagyonon belül.

4.2. A megtakarítások nemzetközi összehasonlítása

Az országok megtakarítási szokásainak összehasonlításához egy nagyon hasznos mutatószám a bruttó megtakarítási ráta, ami megmutatja, hogy az ország háztartásai hány százalékát nem költik el jövedelmüknek. (KSH, 2021)

6. ábra Bruttó megtakarítási ráta, százalékban

Forrás: Eurostat (2024)

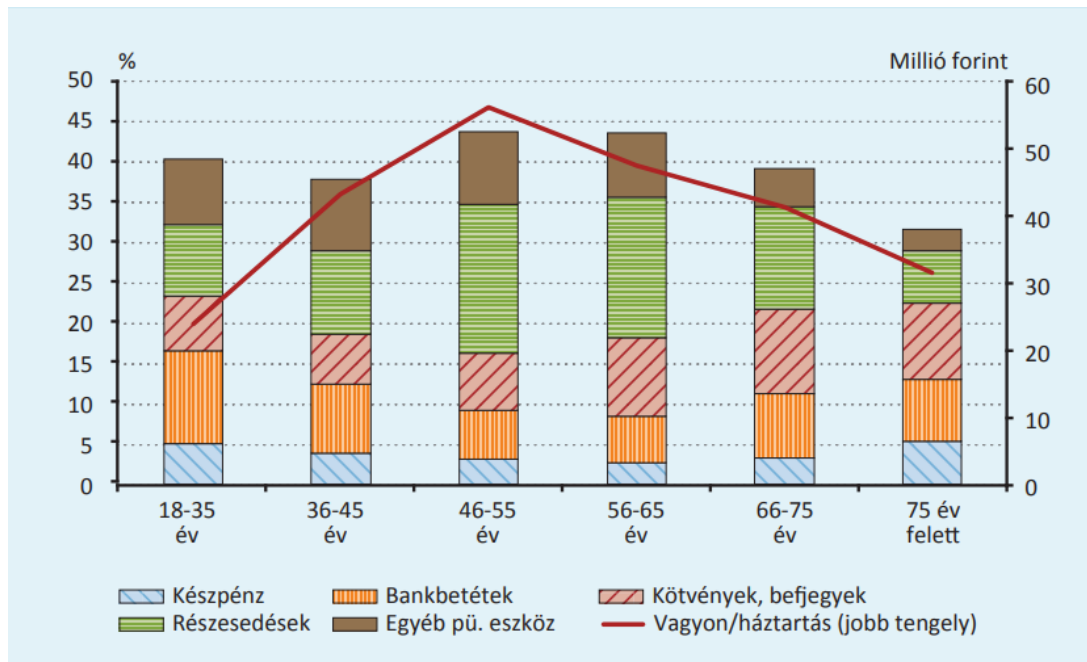
A 6. ábrán látható, hogy Magyarország középen helyezkedik el az Európai Unió országok közötti rangsorban a megtakarítási ráta szempontjából. Ha megnézzük az ábra bal szélét láthatjuk, hogy országunk szinte az EU-s átlagot képviseli, ami 12,7 százalék volt. Az eurózónában ennél pontosan 1 százalékkal volt magasabb ez az érték. Egyedül Görögországban és Lengyelországban volt ez a mutatószám 0 százalék alatt, ezekben az országban a háztartások több pénzt költöttek el, mint a jövedelmük, amit valószínűleg hitelekkel pótoltak. Ha a megtakarítási ráta alakulását figyeljük meg 2012-2022 között az Európai Unió országokban, azt vehetjük észre, hogy 2012 és 2019 között ez a mutatószáma szinte konstans volt. A ráta 2020-ban érte el a vizsgált időszak maximumát, ami 18,5 százalék volt és a Covid-19-nek köszönhető. A háztartások ebben az időszakban nem tudták elkölteni a jövedelmüket. A szolgáltatási szektor teljesen leállt, illetve a háztartások nem tudták fizikai üzletekben költeni a jövedelmüket. A következő kettő évben egy éles lefele ívelő folyamat következett be, ahogy a háztartások újra el tudták költeni a jövedelmüket és a megtakarítási ráta is csökkent. 2022-ben ez az érték 12,7 százalék volt. (Eurostat, 2024) Előreláthatólag ez a ráta a jövőben tovább csökkenhet, a járvány okozta magas infláció arra készteti a háztartásokat, hogy a megtakarításaikat kezdjék el felélni.

5. A FIATALOK MEGTAKARÍTÁSI SZOKÁSAI

Dolgozatom fókuszába a 18-35 éves korosztály megtakarításait helyeztem. Őket nevezhetjük a munkapiacra lépők és egyetemisták korosztályának. Róluk elmondható, hogy alacsonyabb vagy egyáltalán nem is rendelkeznek jövedelemmel nem igazán tudatosok pénzügyi szempontból és emiatt nem is rendelkeznek sok megtakarítással.

A fiatal felnőtteknek (19-25 éves korosztály) nagy része valószínűleg nem rendelkezik még a megélhetéshez szükséges rendszeres jövedelemmel. Sokan végeznek alkalmi vagy diákmunkát, esetleg akár részmunkaidőben foglalkoztatva is vannak, azonban ezekből a fajta munkákból befolyó jövedelem általában nem elégséges a megélhetéshez. Nagy részük még ebben a korban tanul, ezért nem is tud teljes munkaidőben dolgozni. Legtöbbjük még otthon él a családjával, így nem is jelentkezik náluk olyan költségek, mint a lakbér, az élelmiszer vagy a rezsi. Sok helyen a zsebpénzből, máshol a jövedelemből vagy akár mindkettőből fedezik a fiatal felnőttek fogyasztásukat. Ezen alacsony jövedelmek miatt ennek a korosztálynak nincsenek igazán megtakarításai, ha esetleg megmarad egy bizonyos összeg, akkor inkább kicsiben gondolkodnak és olyan célokra gyűjtögetnek, amik nem olyan magas összegűek, így könnyebben elérhetőek számukra (Brlás – Horváthné, 2015). Számokban kifejezve a korosztály ezen részének mindössze 28 százaléka rendelkezik megtakarítással, ami havi 25-30 ezer forint (Szőke, 2015). Az alacsony jövedelem és megtakarítások miatt a pénzügyi szolgáltatások terén is inkább szkeptikusabbak, a látra szóló megoldásokat választják, mint a lekötött bankbetétek vagy a megtakarítási számlák, de legtöbb esetben csak bankszámlán vagy készpénzben tárolják a félretett összeget (Brlás – Horváthné, 2015). Később a kor előrehaladtával (26-35 éves korosztály) növekszik a jövedelem, változnak a prioritások és így a megtakarítási szokások is. Látható, hogy ebben a korosztályban a magasabb jövedelmi szint miatt már a legtöbb háztartás 100-250 ezer forintot is félre tud tenni hónapról hónapra (Szőke, 2015). Megjelenik a családalapítás gondolata, mely rengeteg jövőbeli költséget rejt magában. A lakásvásárlás a háztartásoknál általában életük legnagyobb költségei közé tartozik (Brlás – Horváthné, 2015). Ahogy már korábban említettem a háztartások vagyonának jelentős részét teszik ki a lakóingatlanok, 2021-ben több mint 100 ezer milliárd forintot. A 18-35 éves korosztály rendelkezett 2020-ban a legkevesebb ingatlannal, ami teljesen érthető a korábban leírtak alapján. (MNB, 2023) A lakáshoz vezető útnak egy jó módja a lakástakarékpénztári megtakarítás, amely egy, az állam által is támogatott megtakarítási forma. Az egyének havi rendszerességgel befizetésekkel

kerülhetnek közelebb a saját tulajdonú lakáshoz. Ha a futamidő lejárt a kamatozott összeg felvehető és fordítható lakás vásárlásra, felújításra, bővítésre. Ha ez az összeg nem elég az eltervezett célok megvalósításához, hitel felvétele is lehetséges. (Brlás – Horváthné, 2015). Látszólag az összeg valóban nem elengedő egy lakás megvásárlásához, mivel a 18-35 éves korosztály tulajdonában lévő ingatlanok több mint negyede jelzáloghitellel terhelt. (MNB, 2023)

7. ábra: Főbb pénzügyi eszközfajták részaránya a háztartások bruttó vagyonában, a háztartásfő életkora szerint képzettháztartási csoportokban, 2020 végén, a HFCS alapján

Forrás: MNB (2023)

A 7. ábrán nagyon szépen kirajzolódnak a fentebb leírtak. Ez a korosztály rendelkezik a legkisebb vagyonnal, ami indokolható azzal, hogy ők az újonnan munkapiacra lépők. Megfigyelhető, hogy az alacsony kamatot hozó, de biztos pénzügyi eszközök, mint például a bankbetétek és készpénz több mint 15 százalékát teszik a megtakarítási portfóliónak, ami magasabb, mint bármely mások korosztályban.

6. KUTATÁS

A szakirodalmi áttekintésen alapuló kutatásomat kiegészítettem egy kérdőíves felméréssel, amelynek az volt a célja, hogy a 18 és 35 év közötti korosztály megtakarítási szokásait feltérképezze. A kérdőívet kitöltőknek összesen 19 kérdésre kellett választ adniuk. A kérdőív teljesen anonim volt és bárki kitölthette. Elsőként a demográfiai jellemzőket mértem fel, mint a kor, lakhely vagy a végzettség, majd a kérdőív második felében a kitöltők megtakarításhoz való hozzáállását, az egyes megtakarítási formákhoz való viszonyát mértem fel. A kérdések között zárt (feleletválasztós, ötfokozatú Likert skálán mérő), valamint nyitott kérdések egyaránt megtalálhatók.

A kérdőívet összesen 150 fő töltötte ki. A minta 2/3-a rendelkezik már rendszeres jövedelemmel, azok, akik nem, ők vagy kapnak ösztöndíjat, vagy valamilyen anyagi támogatást a szülőktől, így a megtakarítások meglete valós. Az eredmények alapján a kitöltők 73,33 százaléka rendelkezik megtakarításokkal. A szakirodalmi kutatások eredményei különböző arányokat hoztak, de mindegyikre igaz, hogy az egyének körülbelül 75 százaléka rendelkezik megtakarításokkal, ami itt is látható. A fiatalok több mint negyede 0 Ft-tól 500.000 Ft-ig terjedő megtakarításokkal rendelkezik, ezek mellett pedig a minta több mint felének (52 százalékanak) nincs 1 millió Ft-nál több félretett pénze. A megtakarítási célok alakulása érdekes, a 18-35 éves korosztály több mint 1/5-ének nincs semmilyen célja amire tenne félre, azonban a minta majdnem fele lakásra gyűjt. Kisebb számban jelen van az autó, a számítástechnikai eszközök vagy a nyugdíj is a megtakarítási célok között, de a kitöltők 1/3-a jelölte, hogy a korábban felsoroltak mellett más céllal is rendelkezik.

6.1. A demográfiai mutatók elemzése

Nemek szerinti megoszlás

A kitöltők 31 százaléka volt férfi és 69 százaléka pedig nő. A felmérésből kiderül, hogy az egyén neme nem befolyásolja, hogy megtakarít-e vagy nem. A férfiak körében kicsit alacsonyabb az arány, de ez a különbség elenyésző, mivel a nők 78,46 százalékanak van megtakarítása míg a férfiak 76,59 százalékanak van félretett pénze.

Lakóhely szerinti megoszlás

Következőekben megállapítható, hogy a lakóhely sem befolyásolja azt, hogy az egyén rendelkezik-e megtakarításokkal. A kitöltők négy válaszlehetőség közül választhatták ki lakhelyük típusát (főváros, község/falu, megyeszékhely, város). A fővároson kívül minden lakhelytípuson szinte ugyanannyi volt a megtakarítók aránya, itt is többségben voltak azok, akiknek van félretett pénze. A városban, megyeszékhelyen vagy faluban/községben élő fiatalok majdnem 80 százaléka rendelkezik megtakarításokkal, a fővárosban ez az arány 63,34 százalék volt.

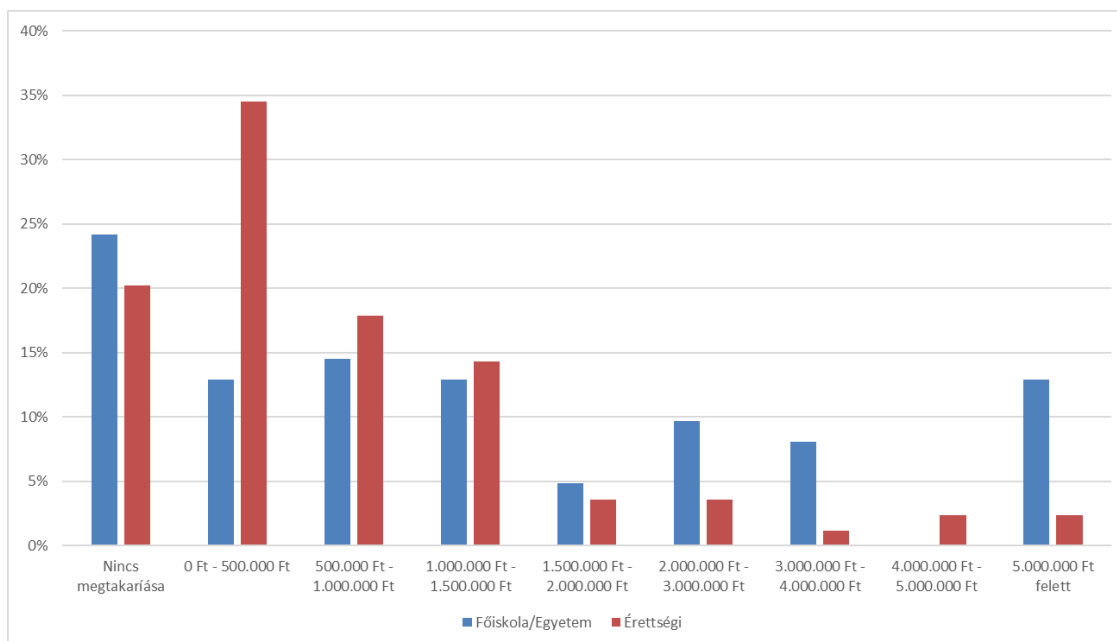
Lakóhely szerint nem igazán volt különbség a megtakarítások mértékében, mind a fővárosban, a megyeszékhelyen és városban élők körülbelül ugyanolyan mértékű megtakarításokkal rendelkeznek, szinte fele-fele arányban van azok száma, akiknek 1 millió Ft felett és alatti megtakarításaik vannak. A faluban vagy községben élők kategóriájában látható egy kisebb eltérés a többi lakóhely típustól, itt az egyének többsége rendelkezik 1 millió Ft alatti megtakarításokkal.

Iskolai végzettség szerinti megoszlás

A harmadik demográfia kérdés a legmagasabb iskolai végzettségre irányult. A válaszadók négy lehetőség közül választhattak, azonban csak kettőre érkezett értékelhető mennyiségű válasz. A 150 kitöltő közül 84 személy rendelkezik érettséggel és 60 rendelkezik főiskola vagy egyetemi végzettséggel. Mindössze általános iskolai tanulmányokkal vagy Doktori (PhD) fokozattal összesen négy ember rendelkezett. Az arány érthető, mivel a mostani fiatalok nagyobb része még felsőoktatásban tanul vagy épp a középiskola után állt munkába. Azon kitöltők nagyobb része, akik érettséggel rendelkeznek még felsőoktatásban tanulnak, de a 66,67 százalékuk nem vállal még teljes munkaidőben munkát, csak részmunkaidőben vagy diákmunkát végez. Az érettséggel rendelkező teljes munkaidőben dolgozók közül is lehetnek egyének, akik levelező képzésen tanulnak vagy szakmai gyakorlatot végeznek. A kérdőív alapján megállapítható, hogy a tanulmányokat figyelembe véve nincs különbség a megtakarítások jelenlétében. Az érettséggel és a felsőoktatási végzettséggel rendelkezők több mint 3/4-ének van félretett pénze.

Lehet, hogy a megtakarítási hajlandóságban nincs különbség a különböző végzettséggel rendelkező emberek között, azonban a félretett összegben már igen. Míg az érettséggel rendelkező megtakarító fiatalok több mint felének (65,67 százalékának) 0 Ft és 1 millió Ft

közötti megtakarításai vannak addig felsőoktatási végzettséggel rendelkezők több mint felének van 1 millió Ft-nál több félretett pénze. Ahhoz, hogy az egyén megtakarításokat tudjon felhalmozni valamilyen féle jövedelemre is szüksége van. Az adatok alapján látszik, hogy az egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkezők több mint 80 százaléka rendelkezik állandó jövedelemmel. Emellett ezek az összegek magasabbak is mint azoknál, akik érettségivel rendelkeznek, ami érthető, abból kifolyólag, hogy a legtöbben ebben a csoportban még nem dolgoznak teljes munkaidőben.

8. ábra: Megtakarítások megoszlása iskolai végzettség szerint

Forrás: Saját kutatás

Az ábrán látható, hogy az alacsonyabb megtakarítási szinteken a középszintű tanulmányokkal rendelkező egyének dominálnak. Másfél millió Ft-nál egy változás következik be, a 4 és 5 millió Ft közötti megtakarításokon kívül mindenhol a felsőfokú végzettséggel rendelkezők százaléka magasabb a félretett összegek terén. Arányában a legnagyobb különbség az 5 millió Ft feletti félretett összegeknél látható. Érdekes, hogy a diplomások körében a megtakarítások hiánya jellemzőbb, mint az érettségivel rendelkezőknél. Az ábra arra enged következtetni, hogy a legmagasabb iskolai végzettség egy befolyásoló tényező lehet a félretett összegek terén.

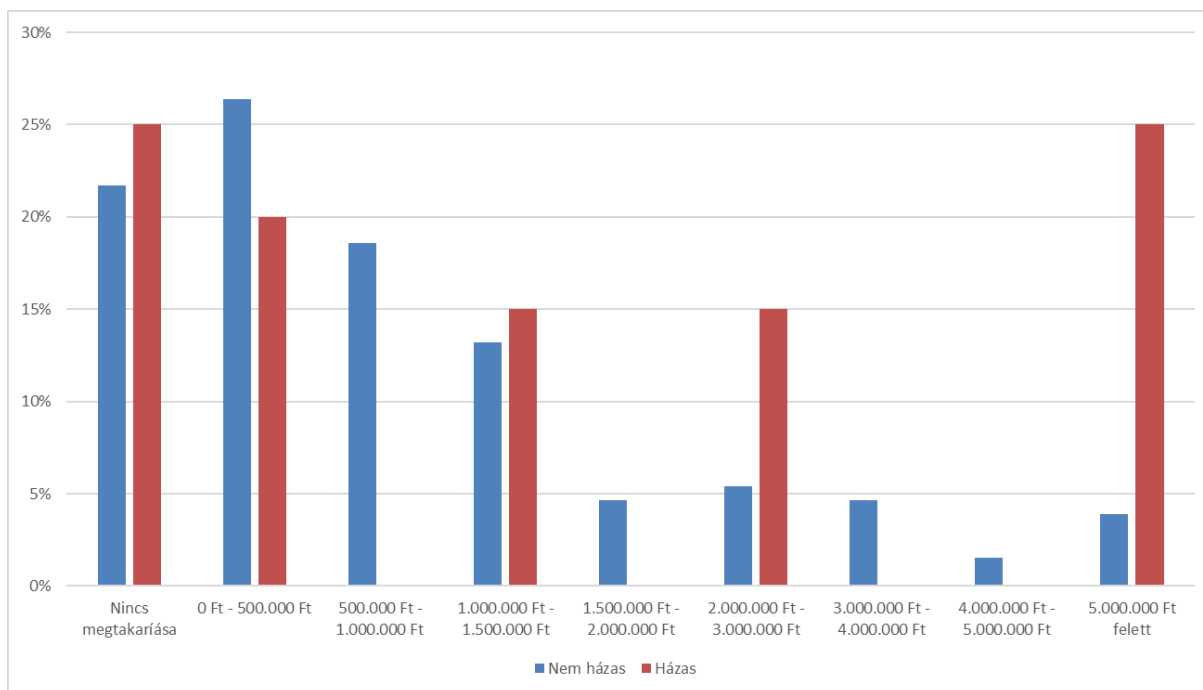
Életkor szerinti megoszlás

Életkor szempontjából kettő csoportba osztottam a kitöltőket, 18-24 éves korig és 25-35 éves korig. Az előbbi korosztályban lévők még feltehetőleg tanulnak és nem dolgoznak teljes munkaidőben, az utóbbiban pedig már a teljes munkaidőben dolgozók vannak. Érdekes, hogy a fiatalabb korosztály nagyobb arányban rendelkezik megtakarításokkal, mint az idősebb, több mint 10 százalékkal. A 18-24 éves fiatalok 82 százaléka rendelkezik megtakarításokkal, míg a 25-35 évesek mindössze 71 százaléka. Azonban ezek a számok csak a megtakarítások meglétét jelentik.

A megtakarítások összegében már van a két csoport között különbség. Míg a fiatalabbak majdnem felének a megtakarításai 1 millió forint alatti összegek, addig ez az arány az idősebb csoportban csak 27 százalék. 5 millió forint feletti megtakarításai mindössze 1 db 18-24 évesnek van. Míg a 25-35 éves korosztályban ezt a lehetőséget 9-en jelölték be. Itt ugyanúgy, mint az iskolai végzettség megoszlásánál a nettó jövedelem magasabb az idősebbeknél. A kor előrehaladtával az emberek fizetése általában növekszik, a tapasztalat, illetve a végzettség sokat számít a fizetések terén.

Családi állapot szerinti megoszlás

A kitöltők családi állapota a várt értékeket mutatja. A fiatalok többi mint 85 százaléka még nem köteleződött el, ami ebben a korosztályban teljesen átlagos. Mindössze 1 elvált személy töltötte ki a kérdőívet. A korosztályban a legtöbben párkapcsolatban élnek, de nem sokkal maradnak el tőlük az egyedülállók. A házások összesen 20 százalékat teszik ki mintának. Megállapítható, hogy a családi állapot nem befolyásolja a megtakarítási hajlandóságot, mivel mindegyik kategóriában (a házasság kivételével) az emberek több mint 75 százalékban tesznek félre pénzt. Legnagyobb arányban a párkapcsolatban élők tesznek félre (78,78 százalékban), de nem sokkal maradnak el tőlük az egyedülállók (77,77 százalékban).

9. ábra: Megtakarítások megoszlása családi állapot szerint

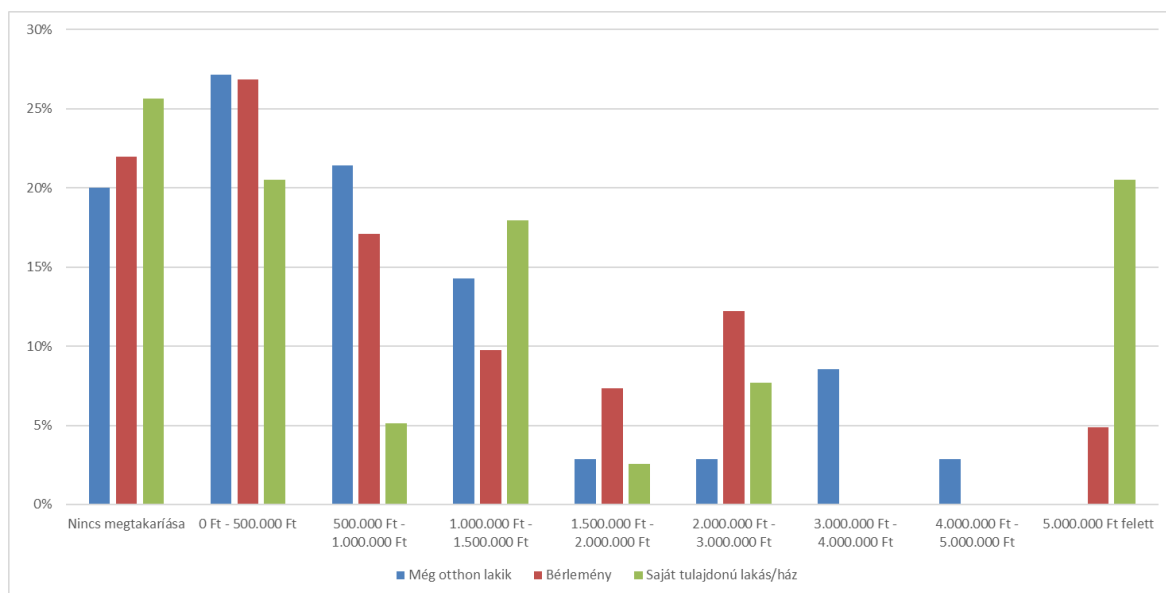
Forrás: Saját kutatás

Ahogy már korábban a szakirodalmi áttekintésben írtam a házasság egy mérföldkő lehet a megtakarítások terén. A pároknak új költségek lépnek az életükbe, amik finanszírozásához már nagyobb mennyiségű megtakarításokra van szükség. A gyerekvállalás vagy a közös ház/lakásvásárlás is ilyen kiadás lehet. A kérdőív adatai teljes mértékben alátámasztják a korábbi állítást. Míg az egyedülállók és párkapcsolatban élők majdnem 70 százalékának 1 millió Ft alatti megtakarításai vannak. A házások körében már pozitívabb eredményeket láthatunk, itt mindössze 45 százalék azok aránya, akik nem rendelkeznek milliós félretett összegekkel. Az elköteleződöttek csoportjában volt a legnagyobb azoknak az aránya, akik 5 millió Ft feletti megtakarításokkal rendelkeztek, ők a kategóriának az 1/4-e. Ezt a számot befolyásolhatja az a tény, hogy házasság után a párok már nem egyénként, hanem közösen tesznek félre.

Lakhatási körülmények szerinti megoszlás

A kitöltők majdnem fele még családjával él ebben a korosztályban a kérdőív eredményei alapján, ami teljesen átlagos, sokan még tanulnak vagy még nem keresnek ahhoz elég pénzt, hogy önmagukat el tudják tartani, esetleg a magas ingatlanárak miatt nem tudnak elköltözni

otthonról. A saját tulajdonú lakásokban és a bérleményben élők aránya szinte ugyanannyi. A lakhatási körülményre irányuló kérdéssel arra voltam kíváncsi, hogy az otthon élők nagyobb arányban rendelkeznek-e megtakarításokkal, mint azok, akik a szülőtől már külön élnek. A válasz pedig az, hogy igen, azonban csak kevéssel. Azok a személyek, akik már saját tulajdonú lakásban vagy házban élnek 74,36 százaléka takarít meg, a bérleményben élőknek a 78 százaléka, míg a még a családjukkal élőknek a 80 százaléka.

10. ábra: Megtakarítások megoszlása lakhatási körülmények szerint

Forrás: Saját kutatás

A megtakarított összegekben a lakhatási körülményekben is meglátszik a különbség. A legkisebb összegű megtakarításokkal a még otthon élők rendelkeznek. Ők kapnak a legnagyobb arányban folyamatos anyagi támogatást a szülőtől, ami a félretett pénzek összegében is meglátszik. Ebben a kategóriában az egyének 31,43 százaléka rendelkezik 1 millió Ft feletti megtakarításokkal, ez az arány a bérleményben élőknel sem jobb, itt 34,15 százaléknak van a korábban említett érték feletti megtakarítása. Valószínűleg a bérleti díj mellett már nem marad az egyéneknek elég jövedelmük a megtakarításhoz. Egyedül a saját tulajdonú lakásban vagy házban élőknel éri el majdnem a kategória felét az arány, 48,72 százalékban rendelkeznek ők 1 millió Ft feletti megtakarításokkal. Ők már magasabb fizetésekkel is rendelkeznek, mint a másik kettő kategóriában lévő személyek. Igazi kicsúcsosodást az 5 millió Ft feletti megtakarításokban láthatunk, amivel a saját tulajdonú lakásban vagy házban élők több mint 20 százaléka rendelkezik.

Kijelenthető, hogy a demográfiai mutatók nem igazán a megtakarítási hajlandóságot befolyásolják, hanem inkább a megtakarítások összegét. Nagyon jól látszik, hogy a jövedelem, a végzettség és a családi állapot nagy mértékben be tudják folyásolni a megtakarítások összegét. Az előbb felsorolt mindhárom kategóriában fontos tényezők az egyének kora. A jövedelem, a felelősségvállalás folyamatosan növekszik az életkor előrehaladtával, ami azzal jár, hogy az egyén több pénzt takarít meg. A többi demográfiai tényező, mint a nem vagy lakóhely nem igazán befolyásolja, hogy az egyén tesz-e félre a jövedelméből vagy sem.

6.2. Egyéb indikátorok

Pénzügyi tudás

A kérdőív egyik kérdésével arra voltam kíváncsi, hogy az emberek hogyan értékelik pénzügyi tudásukat egy 1-től 10-ig terjedő skálán. A fiatalok pénzügyi tudásukat átlagosan 6,16-ra értékelték. Több szakirodalmi forrás is foglalkozik a pénzügyi tudás és a megtakarítások kapcsolatával, mely szerint azok az egyének, akik jobban ismerik a pénzügyi instrumentumokat, nagyobb összegű megtakarított pénzösszeggel rendelkeznek.

Az eredmények azonban mást mutatnak, mint a szakirodalom, mivel azok a kitöltők, akik magas szintűre (7-re vagy annál magasabbra) értékelték pénzügyi tudásukat nem tesznek nagyrészt 1 millió Ft-nál többet félre. A legnagyobb torzítás azoknál volt, akik maximálisra jelölték a pénzügyi tudásukat, közülük senki nem érte az 1 millió Ft feletti megtakarítási szintet. Azon egyének körében, akik alacsonyabb értékeket jelöltek be, már kézenfekvőbb eredmények születtek, mint például akik 8-asra értékelték pénzügyi tudásukat, 42,9 százalékának van a korábban említett érték feletti félretett jövedelme.

Ha a portfóliók diverzifikáltságát vesszük figyelembe már egy kicsit más eredményt kapunk. Itt már látható a pénzügyi tudás megléte. Azok a személyek, akik 8-ra vagy annál magasabb értéket jelöltek be sokszínűbb portfólióval rendelkeznek, mint a többi kitöltő. Még mindig magas a készpénzben és folyószámlán tartott összegek, de legalább már látható egy nyitási hajlandóság más eszközök felé. Véleményem szerint a legpontosabban azok határozták meg pénzügyi tudásukat, akik az erre irányuló kérdést 8-ra értékelték, itt magas szintű

megtakarítások láthatóak diverzifikált portfóliókban. Akik magasabbra értékelték a pénzügyi tudásukat, ott két eshetőség állhat fent: vagy tudásukat túlértékelték vagy még nincs elég félretett jövedelmük ahhoz, hogy kihasználhassák a pénzügyi eszközöket.

Ösztöndíj

A minta több mint harmada részesül valamilyen fajta ösztöndíjban, ez azonban csak a jövedelem vagy a zsebpénz kiegészítéseként tud szolgálni, mivel 85 százalékban nem haladja meg az összeg a 100.000 Ft-ot.

6.3. Megtakarítási hajlandóság

A kérdőív végére megtakarításokhoz köthető attitűdöket vizsgáltam. Állításokat fogalmaztam meg, amelyeket a válaszadók egy ötfokozatú Likert skálán értékelhettek.

„Töreksem arra, hogy mindig legyen megtakarításom vészhelyzetekre.”

Ez az állítás véleményem szerint jól tükrözi a megtakarítási szokásait az embernek. A megtakarítások biztonságérzetet nyújtanak az egyénnek, nem kell attól félnie, hogy egy esetleges hirtelen kiadást ne tudna majd fedezni. Feltételezésem az volt, hogy ha valaki mindig vagy gyakran törekszik a vészhelyzeti tartalékok képzésére, akkor magasabb szintű megtakarításokkal fog rendelkezni. A kitöltők 92 százaléka gyakran vagy mindig törekszik arra, hogy legyen megtakarítása a nem várt szituációk esetén. A mintában kimagaslóan a „mindig” lehetőségre érkezett a legtöbb választás, a megtakarítók majdnem 2/3 választotta ezt a lehetőséget. A megtakarított összegekben is láthatóak különbségek, azok az egyének, akik az állításra a „gyakran” lehetőséget választották majdnem 60 százalékuknak kevesebb mint 1 millió Ft megtakarítással rendelkeznek, ez az arány azoknál, akik mindig gondolnak a vészhelyzetekre lecsökken 46 százalékra. Érdekesség, hogy a 10 kitöltő, akik 5 millió Ft feletti megtakarítással rendelkeznek, mindig törekszik arra, hogy legyen megtakarítása a problémák kezelésére. Megállapítható, hogy a hirtelen kiadásoktól való félelem valóban befolyásolja a megtakarítási hajlandóságot.

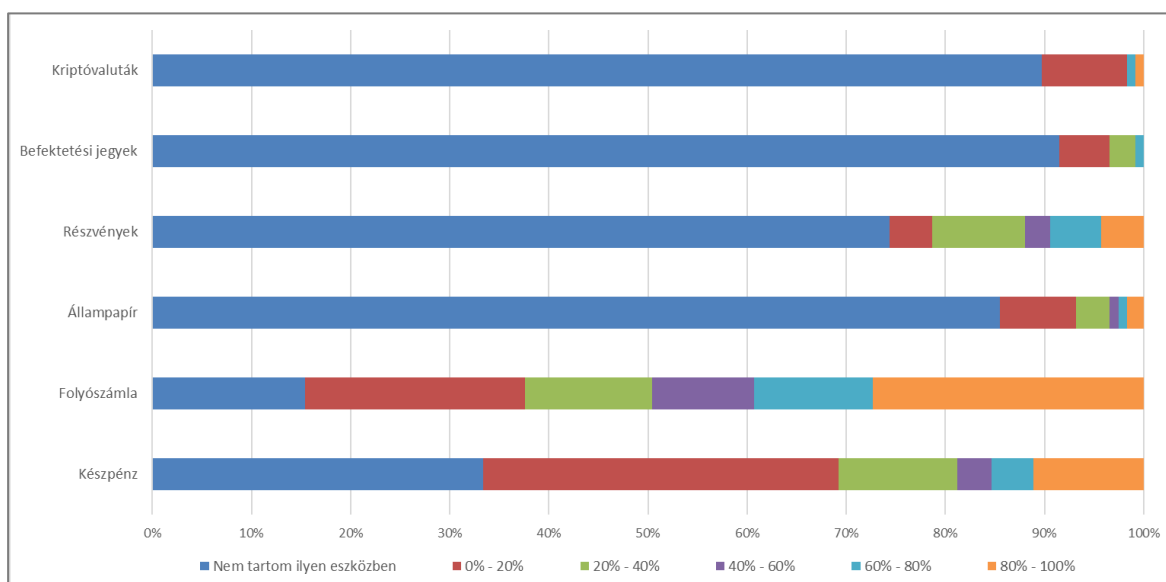
„Előre eltervezem a havi kiadásaimat.”

A havi kiadások előre megtervezése segít abban, hogy az egyén tudja, mennyi pénzt fog tudni félrerakni minden hónapban. Úgy gondoltam, hogy azok, akik előre megtervezik a kiadásaikat nagyobb összegű megtakarításokkal rendelkeznek majd. Eredményül azt

kaptam, hogy a tervezés nem befolyásolja a megtakarításokat. Korrelációvizsgálatot is végrehajtottam, aminek egy nagyon gyenge 0,017 lett az eredménye.

6.4. A megtakarítási lehetőségek elemzése

A kérdőívembe beépítettem egy részt, ami arra kérdezett rá a kitöltőknél, hogy ők milyen eszközökben tartják a megtakarításaikat. Egy 6 fokozatú skálából kellett választaniuk, hogy ők az egyes pénzügyi eszközökben mekkora arányban tartják a félretett pénzüket. Az értékekből az alábbi ábrát kaptam, amin nagyon jól látszik, hogy fiatalok nagy része leginkább folyószámlán és készpénzben tartják a megtakarításaikat és a pénzügyi instrumentumok adta lehetőségeket nem használják ki kellő mértékben.

11. ábra A megtakarítások pénzügyi eszközökben való megoszlása

Forrás: Saját kutatás

Készpénz

A készpénz az egyik legegyszerűbb módja a megtakarításnak, azonban az egyik legkedvezőtlenebb is. Nagy előnye a likviditás, folyton rendelkezésre áll, de hozamot nem hoz, így az infláció miatt jobban elértéktelenedhet a pénzünk. Ezek a rossz tulajdonságok mellett az ábra alapján sokan tartják ilyen formában az el nem költött jövedelmüket. Látható,

hogya ha az egyén készpénzben tartja a megtakarításait, akkor vagy kis összegben vagy szinte az összeset ebben az eszközben tartja. Azok a személyek, akik a félretett pénzük majdnem egészét készpénzben tartják, általában nem rendelkeznek magas megtakarításokkal, illetve szinte nincs is jövedelmük és még a családjuknál laknak. Ezek mind azt indukálják, hogy leginkább a korosztály fiatalabb része tartja készpénzben a megtakarításait. Sokan ebben a kategóriában a zsebpénzüket költik el vagy rakják félre, ez magyarázhatja a magas készpénzállományt. Az látszik, hogy azok, akik készpénzben tartják megtakarításuk legalább 40 százalékát, a legtöbb esetben nem használnak semmilyen pénzügyi eszközt, a fennmaradó jövedelmük maradékát általában folyószámlán tartják.

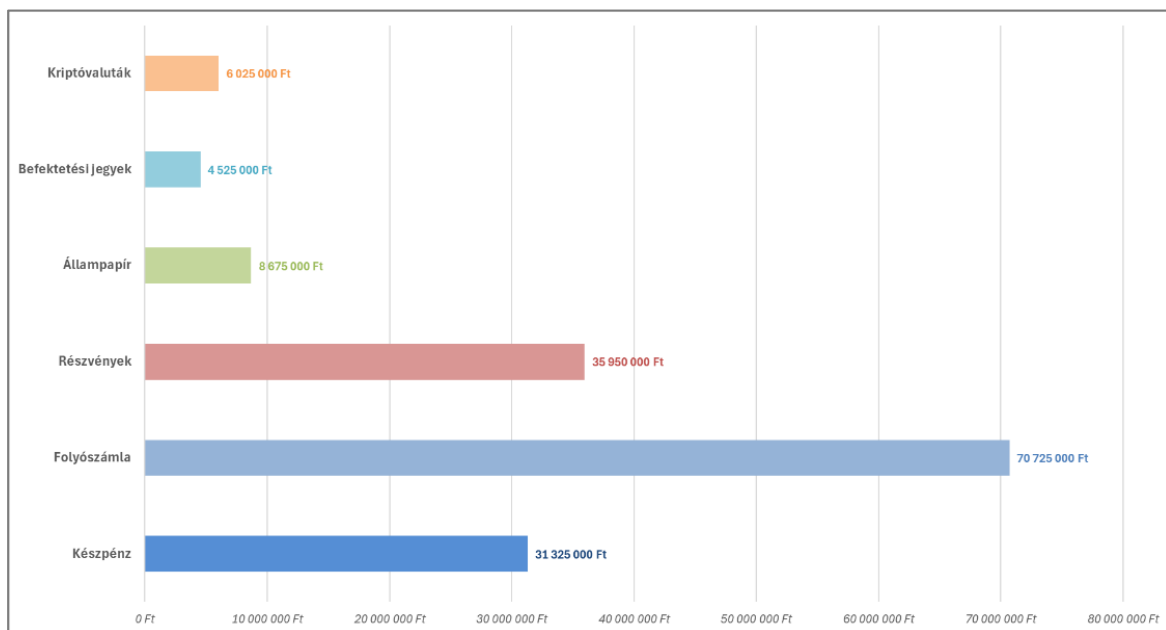
Folyószámla

A kutatás alapján az az egyértelmű eredmény született, hogy a fiatalok legnagyobb része a megtakarításait folyószámlán tartja. Itt ugyanazok a negatívumok és pozitívumok elmondhatók, mint a készpénz esetében. Érdekes, a megtakarító egyének 27,35 százaléka minden el nem költött jövedelmét folyószámlán tartja. Itt is szinte teljesen ugyanazok az eredmények láthatóak, mint a készpénznél, a legtöbben, akik ilyen formában tartják a megtakarításaikat még a családjuknál laknak, kevés megtakarítással rendelkeznek és fiatalok. A jövedelmi szinten látható már változás, mivel a 200 és 300 ezer Ft közötti jövedelemmel rendelkezők tartják általában szinte minden megtakarításukat folyószámlán. Ezen kategóriában már sokkal több a munkaviszonnyal rendelkező, ami okot adhat arra, hogy az el nem költött jövedelmüket folyószámlán tartják, mivel a legtöbbször fizetése manapság bankszámlára érkezik már. Ugyanúgy itt is megállapítható, hogy azok az egyének, akik megtakarításaik legalább 60 százalékát tartják folyószámla nem használnak igazán másfajta pénzügyi eszközt.

További pénzügyi eszközök

A további pénzügyi eszközöknél megfigyelhető, hogy a folyószámla és készpénz mellett eltörlül a többi pénzügyi eszköz használata a fiatalok körében. A „komplexebb” megtakarítási lehetőségek között az állampapír és a részvények voltak a legnépszerűbbek. Érdekes, hogy a kriptovaluta lett a harmadik legnépszerűbb, ezután következnek a befektetési jegyek és az állampapírok. A folyószámlával és a készpénzzel ellentétben azok a fiatalok, akik állampapírban vagy részvényekben tartják megtakarításaik egy részét, általában sokkal diverzifikáltabb portfólióval rendelkeznek.

Összességében az mondható el, hogy fiatalok körében a legnépszerűbb eszközök az egyszerűbb pénzügyi instrumentumok, a készpénz és a folyószámla. Nagyon kevesen használják ki a pénzügyi eszközök nyújtotta lehetőségeket. Sokkal fontosabb nekik a likviditás, mint az, hogy olyan eszközökbe rakják el a fennmaradó jövedelmüket, ami hosszú távon bevételt hozhatnak számukra. A pénzügyi tudás nagy mértékben befolyásolja a megtakarítások szerkezetét az egyéneknél, ezzel szemben azonban a legtöbben, akik folyószámlán vagy készpénzben teszik félre pénzüket 6-7-re értékelték a pénzügyi tudásukat egy 10-es skálán.

12. ábra A megtakarítások pénzügyi eszközökben való megoszlása forint összegben

Forrás: Saját kutatás

Ha megfigyeljük a 12. ábrát, látható, hogy a folyószámlán tartott megtakarított összegek messze kiemelkednek. Majdnem minden munkavállaló már bankszámlán kapja a jövedelmét, feltételezhetőleg inkább csak hagyják, hogy ott gyűljön ahelyett, hogy egy olyan pénzügyi eszközbe helyeznék el bizonyos részét ami már számottevő kamatot hoz. Érdekes, hogy a készpénz harmadik helyre került a megtakarított összegek terén, ahhoz képest hogy az emberek majdnem 70 százalékanak van ilyen eszközben félretett pénze. Ahogy már korábban is említettem a készpénz és a folyószámla olyan szempontból nem előnyös megtakarítási lehetőségek, hogy csak nagyon alacsony vagy semmilyen kamatot nem hoznak. A magas összegek ebben a két eszközben a befektetési lehetőségek ismeretének hiányára utalnak. A megtakarítók összesen kb. 36 millió Ft értékű részvénnyel rendelkeznek.

Ha összehasonlítjuk a 11. ábrával egy fordított arányosságot láthatunk a készpénzhez képest. Ezt a fajta értékpapírt kevesebben veszik igénybe, azonban akik igen, azok magasabb összegeket fektetnek bele. A többi pénzügyi lehetőséget már csak nagyon kevesen használják és ez a bennük tartott összegekben is látszik.

6.5. Hipotézisek

Dolgozatomban hipotéziseket állítottam fel a megtakarításokkal összefüggésben, melyeket a következőkben vizsgállok. **Első hipotézisem szerint a magasabb jövedelemmel rendelkező fiatalok nagyobb megtakarításokkal rendelkeznek, mint az alacsonyabb jövedelműek.** A magasabb jövedelemnek a Központi Statisztikai Hivatal által megadott átlagos nettó bért vettem 2024 augusztusában, ami 418.100 Ft volt. Így a magasabb jövedelmet a 400.000 Ft feletti nettó fizetést értelmeztem. A nagyobb összegű megtakarításoknál, pedig az 1 millió Ft-ot vettem a határnak, mivel a korábbi elemzésekben is itt volt látható egy nagyobb különbség a kitöltők között. Elsőként az adatokat számokká alakítottam át. A „Mennyi az Ön havi munkabéréből származó nettó jövedelme?” kérdésnél a 400.00 Ft alatti értékeket 1-gyel, az országos nettó átlagkereset felettieket pedig 0-val. Ugyanígy tettem az „Ön mekkora megtakarítással rendelkezik?” kérdésnél. Itt az 1 millió Ft alatti értéket 1-gyel az ennél magasabb értékeket pedig 0-val jelöltem. Ezután megvizsgáltam SPSS segítségével, hogy a két változó között van-e szignifikáns kapcsolat. Ezt keresztábrás Khí-négyzet próbával tettem. Mivel a p-érték (0,005) kisebb lett, mint az alfa (0,05) ezért kijelenthető, hogy a két változó között van 95 százalékos szignifikanciaszinten kapcsolat. Ebből adódóan megvizsgáltam a közöttük lévő kapcsolat irányát és erősségét. Ehhez a Phi-együtthatót alkalmaztam, mivel 2*2-es kontingencia tábla esetén ezt érdemes használni. Eredményül azt kaptam, hogy a magasabb jövedelem és megtakarítások összege között egy gyenge pozitív kapcsolat rajzolódott ki az együttható által (0,23).

A második hipotézisem a megtakarításokkal való elégedettségre irányult. Úgy gondoltam, hogy **azok a kitöltők, akik meg vannak elégedve a megtakarítási szokásaikkal, azok nagyobb mennyiségben takarítanak meg.** A hipotézis vizsgálatát ugyanúgy végeztem el, mint a korábbiakban. A magasabb összegű megtakarítást 1 millió Ft felett értelmeztem. Úgy gondoltam azok a személyek vannak megelégedve a megtakarításai szokásaikkal, akik „mindig” vagy a „gyakran” választ adták az „Elégedett vagyok a jelenlegi megtakarítási

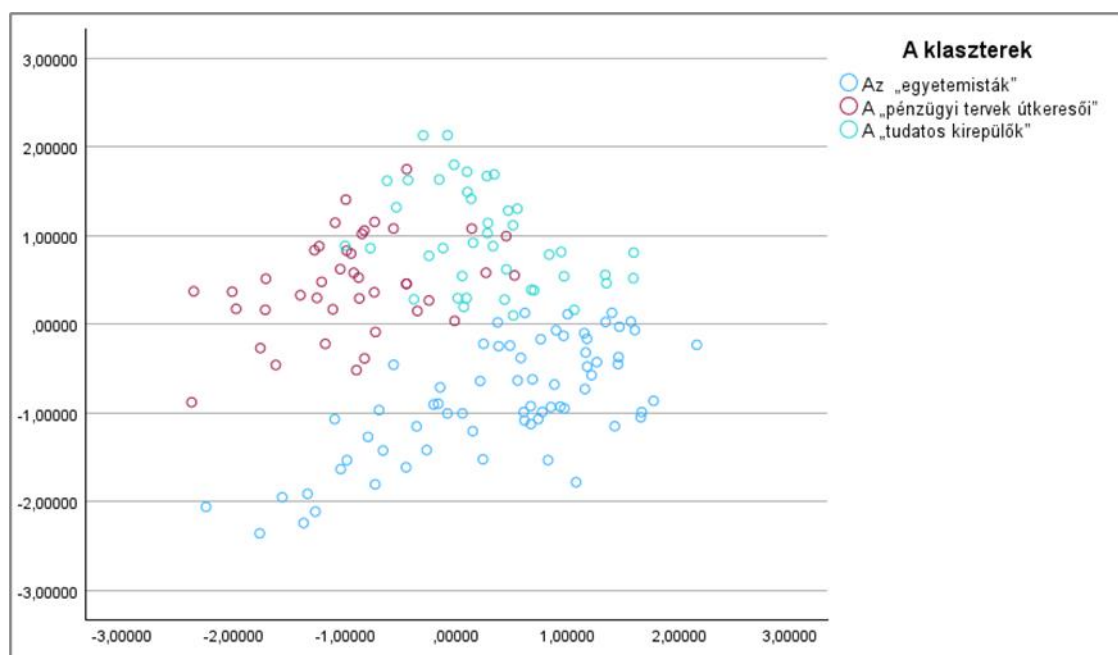
szokásaimmal” állításra. Eredményül azt kaptam, hogy a két változó között 95 százalékos szignifikanciaszinten van kapcsolat, mivel a p-érték (0,003) alacsonyabb volt, mint az alfa (0,05). A kapcsolat okán megvizsgáltam az indikátorok közti kapcsolat erősségét, mely gyenge pozitív értéket mutatott a Phi-együttható (0,241) alapján. Ezután a magasabb összegű megtakarításokat átállítottam 500.000 Ft felettire, mivel a minta majdnem felének vagy nincs vagy maximum 500.000 Ft megtakarítása van. Ilyen beállításokkal már egy közepes erősségű 0,339-as pozitív irányú kapcsolat figyelhető meg. Ebből az a következtetés vonható le, hogy valóban van kapcsolat a megtakarítási szokásokkal való elégedettség és a megtakarítások összege között (százalékos szignifikanciaszinten).

A szakirodalomban sokszor megjelenik a pénzügyi tudás, mint egy jelentős indikátora a megtakarításoknak, emiatt az utolsó hipotézisem az volt, hogy az átlag feletti pénzügyi tudással rendelkezők magasabb (1 millió Ft feletti) megtakarításokkal rendelkeznek. A módszert teljesen ugyanúgy végeztem, mint az a korábbi esetekben. A pénzügyi tudás átlaga 6,16 volt, így a hipotézis vizsgálatában a 6 feletti értékeket jelöltem 0-val. A magas megtakarításokat a korábbiakhoz hasonlóan 1 millió Ft felé helyeztem. Eredményként azt kaptam, hogy a két változó között nincs 95 százalékos szignifikanciaszinten kapcsolat, mivel a p-érték (0,433) nagyobb, mint az alfa (0,05). Ezután a kapcsolat erősségének vizsgálata már teljesen felesleges

6.6. Klaszterelemzés

Utolsó statisztikai elemzésként egy klaszterelemzést végeztem, el a beérkezett adatok alapján. A klaszterek megalkotásához az SPSS szoftvert vettem igénybe. Először a szöveges adatokat skálázott számokká alakítottam át (pl. község/falu – 1, város – 2, megyeszékhely – 3, főváros – 4), mivel a statisztikai szoftver csak számokkal képes ilyesfajta elemzést végezni. Ezután a különböző oszlopok értékeit standardizáltam, mivel nem ugyanazon a skálán mozogtak. A klaszterek számának meghatározásához az Elbow-módszert használtam, ami azon az elven alapul, hogy az a megfelelő klasztermennyiség, ahol egy újabb klaszter hozzáadása nem javítana az adatokat modellezésén. Kiszámoltam az értékek SSE (Sum of squared errors vagy összes négyzetes eltérés) mutatójának értéket, majd ezeket egy vonaldiagramon ábrázoltam. Egy ponton nagyobb változást mutatnak az értékek, itt jelenik meg a könyök a diagramon, majd utána nem igazán változik. Ha a változás értékének

sorszámát kivonjuk az összes elemszámból megkapjuk az ideális klaszterszámot, ami az én mintám esetében 3 volt. Végül a K-közepű elemzési algoritmust használtam, mivel a klaszterezéssel kapcsolatos szakirodalmak ezt ajánlották. Utolsó lépésként a szemléletes ábrázolás érdekében dimenzió redukciót hajtottam végre, ezen belül is a Principal Component Analysist (PCA) használtam, mivel ez volt a legszélesebb körben használt módszer ebben a statisztikai kategóriában. Végül az alábbi pontdiagramon ábrázoltam a három klasztert (Carreira-Perpinán, 1997) (Syakur et. al., 2017) (Kehl, 2023) (Pintér – Rappai, 2007). A jellemzőik alapján a következő nevet kapták: egyetemisták, tudatos kirepülők és pénzügyi tervek útkeresői.

13. ábra: A klaszterek

Forrás: Saját kutatás

6.6.1. Az „egyetemisták” - élj a másnak

Ennek a klaszternek a tagjait leginkább a korosztály legfiatalabbjai alkotják. Ők szinte mind érettségivel rendelkeznek, mint legmagasabb iskolai végzettség. A munkavállalók aránya nagyon alacsony ebben csoportban, mindössze 35,29 százalék. Nagyrészüket, ha dolgozik is akkor szinte csak diákmunkát vállal, emiatt alacsony jövedelmi szinttel rendelkeznek. Az alacsony bevételekből alacsony megtakarításokra lehet következtetni, amit az adatok is alátámasztanak. A klaszter 75 százalékának 1 millió Ft alatti megtakarításai vannak. 48 egyén a 68-ból ebben a klaszterben még a szülőknél él. Annak a két tényező összetételéből,

hogy a csoport nagyrésze még nem rendelkezik munkaviszonnyal és még a szülői házban lakik adódik az is, hogy az egyének 82,35 százaléka kap anyagi támogatást. Másik jövedelmi forrásuk az ösztöndíjak, amiben a csoport több mint fele részesül. Pénzügyi tudásukat 6,11-re értékelték, ami szinte a mintaátlag. A korábban kifejtett jellemzők alapján levonható az a következtetés, hogy a klasztert nagyrészen az egyetemisták teszik ki, rájuk jellemző, hogy még otthon élnek, nem rendelkeznek munkaviszonnyal és magas összegű megtakarításokkal.

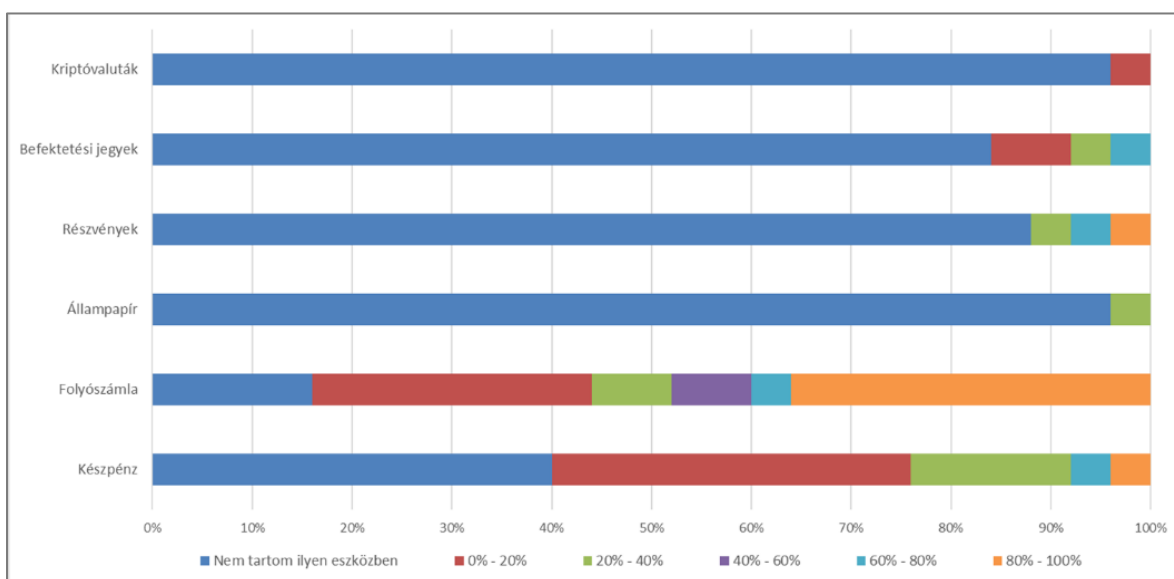

14. ábra: Pénzügyi tudatosság az „egyetemisták” klaszterében

Forrás: Saját kutatás

A pókhálóábrán láthatóak a megtakarítási szokásokkal kapcsolatos válaszok ebben a klaszterben. Az 5 fokozatú Likert skálát alakítottam át számokká, majd az így kapott eredményeket a különböző kérdések szerint átlagoltam. Ez alapján kaptam meg a fenti diagramot. Látható, hogy a vésztartalékoknál és a kiadások ellenőrzésénél voltak az értékek a legnagyobbak. Magas volt még az elégedettség a megtakarítási szokásokkal a csoportban. Alacsonyabb átlagok jöttek ki a költségek és megtakarításokkal tervezéssel kapcsolatos

állításoknál. Következtetésként levonható, hogy klaszter tagjai leginkább a jelenben szeretik a megtakarításaikat szabályozni, nem szeretnek előre tervezni, hogy a jövedelmük mekkora részét fogyasszák el és mekkora részét tegyék félre.

15. ábra: A megtakarítások pénzügyi eszközökben való megoszlása az „egyetemisták” klaszterében

Forrás: Saját kutatás

A legfiatalabb klaszter egyénei között meglepően sokszínű a megtakarítási portfólió. Itt is mint az egész mintában a készpénzben és folyószámlán tartják a fiatalok félretett pénzük nagy részét, de a többi klaszterhez képest az előbbi kisebb arányban használják. Látható érdeklődés a különböző pénzügyi eszközök irányába, azonban széleskörű használatuk még nem terjedt el. Ennek oka az alacsony megtakarítási szintek lehetnek, mivel például az állampapírok kihasználásához nem elegendő még 1 millió Ft vagy annál kevesebb félretett pénz.

6.6.2. A „tudatos kirepülők” - új utak, biztos célok, erős alapok

Az életkorban változás történt az előző klaszterhez képest, ők már idősebbek, itt 24,66 év az átlagéletkor. Nagy változás látható a tanulmányok terén, itt az egyének majdnem 2/3-a rendelkezik már diplomával vagy annál magasabb iskolai végzettséggel. A kor előrehaladtával az emberek „kirepülnek” otthonról, amit az adatok is jól mutatnak. Ebben a

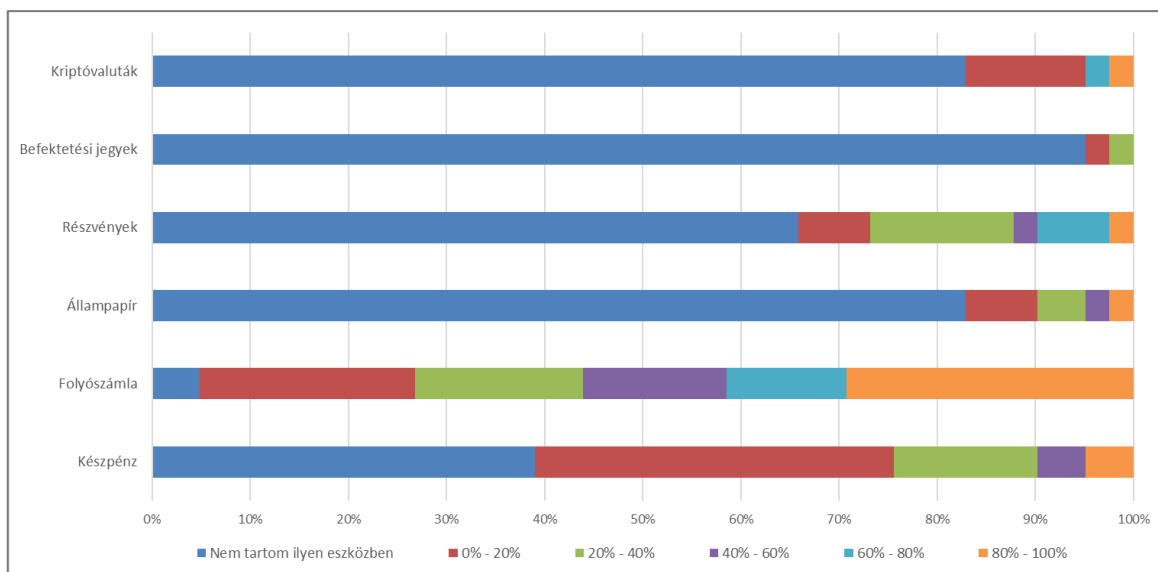
klaszterben már a szülőknél lakók reprezentálják a legkisebb csoportot, előtérbe kerültek azok, akik már bérleményben vagy saját lakásban/házban laknak. A munkaviszonyokat tekintve a csoport tagjainak már 80 százalékban teljesmunkaidőben dolgozik. A megtakarításokat tekintve a klaszter több mint 65 százaléka rendelkezik 1 millió Ft feletti megtakarításokkal. Itt már csak a fiatalok 39 százaléka élvezi a szülei anyagi támogatását, illetve ösztöndíjat is már nagyon kevesen kapnak. Érdekeség, hogy ebben a kategóriában minden egyén rendelkezett megtakarításokkal

16. ábra: Pénzügyi tudatosság a „tudatos kirepülők” klaszterében

Forrás: Saját kutatás

A megtakarítási szokásokban nagy változásokat láthatunk az előző klaszterhez képest. Itt a vésztartalékok és kiadások ellenőrzése nagyon fontos szerepet kapott. Emellett a havi előre tervezés jellemző a csoportra. A megtakarítási szokásokkal való elégedettség körülbelül egy szinten van a fiatal egyetemisták eredményeivel. A csoportban az egyének pénzügyi tudásukat átlagosan 6,8-ra értékelték, ami magasabb, mint a mintaátlag. Őket nevezhetjük a legtudatosabb klaszternek az összes közül.

17. ábra: A megtakarítások pénzügyi eszközökben való megoszlása a „tudatos kirepülők” klaszterében

Forrás: Saját kutatás

A tudatos megtakarítók körében látható, hogy ők használják ki a legnagyobb mértékben a pénzügyi eszközöket. Félretett pénzeik magas százalékait tartják kockázatosabb eszközökben, mint például kriptovalutában vagy részvényben. Érdekes, hogy náluk a legmagasabb a folyószámlán tartott összegek, több mint bármelyik másik klaszternél.

6.6.3. A „pénzügyi tervek útkeresői” - új szerepek, új felelősségek, új kihívások

Az utolsó klaszterben az iskolai végzettség terén nem figyelhető meg érdemi változás, összesen 2 kitöltővel kevesebb diplomás van, mint az előzőben. Az életkorral kapcsolatban érdekes eredmény jött ki, az átlagéletkor ebben a csoportban 28,34 év. Ebben a klaszterben 20-tól 35 éves korig szinte minden életkor megtalálható, kijelenthető, hogy életkor terén nem beszélhetünk egy közel homogén tartományról az egyetemistákkal ellentétben. Ebben a kategóriában már az egyének több mint fele teljesmunkaidőben dolgozik, illetve megjelenik a gyermeknevelés miatti munkanélküliség, ami a többi klaszterből hiányzik. Jövedelmek terén a minimálbér és a nettó átlagkereset alatti jövedelmek dominálnak, a klaszter 73 százalékát teszik ki. A megtakarításokat figyelembe véve meglepő eredmények születtek, a csoport 73 százaléka nem rendelkezik 1 millió feletti megtakarításokkal, ami majdnem eléri

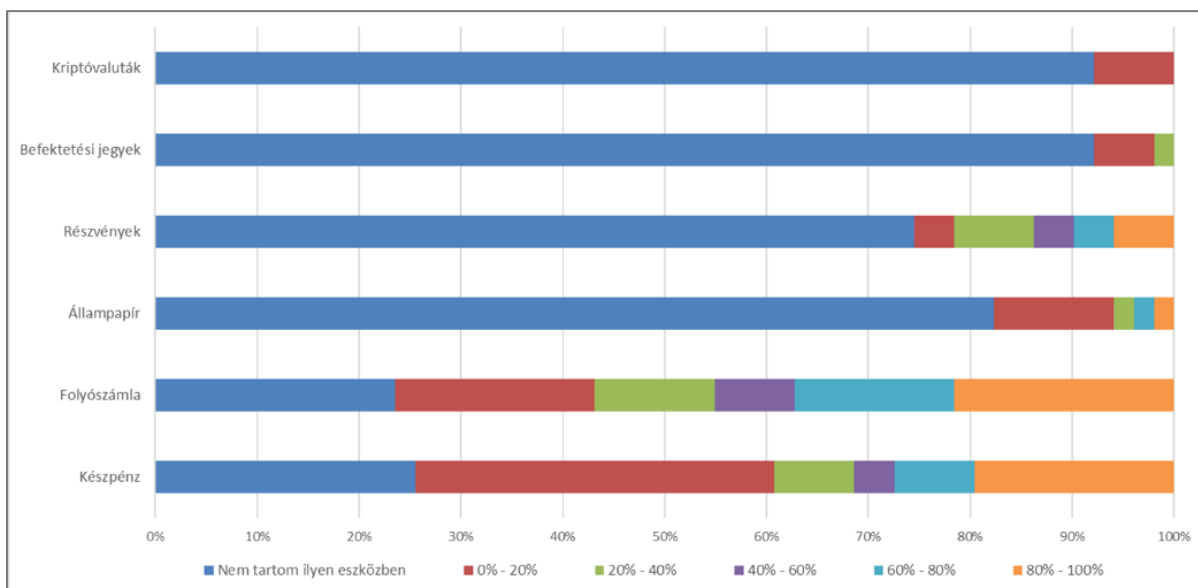
a tanuló fiatalok szintjét. Itt is, mint az előző klaszternél, az egyének nem kapnak szinte se ösztöndíjat se anyagi támogatást a szülőktől.

18. ábra: Pénzügyi tudatosság a „pénzügyi tervek útkeresői” klaszterében

Forrás: Saját kutatás

A megtakarításokat tekintve a pókhálódiaagram hasonló a fiatal tanulókéhoz. A vésztartalékok képzése és a kiadások ellenőrzése szinte ugyanolyan gyakorisággal jelenik meg. Ezen klaszter tagjai már rendszeresebben tervezik meg, hogy jövedelmük mekkora részét fordítják fogyasztásra. A megtakarítási szokásokkal való elégedettség itt a legalacsonyabb az összes klaszter közül, ami érthető, a felhalmozott pénzösszegek alapján. A pénzügyi tudás ebben a kategóriában volt a legalacsonyabb, ami átlagban 5,58-at jelent.

19. ábra: A megtakarítások pénzügyi eszközökben való megoszlása a „pénzügyi tervek útkeresői” klaszterében

Forrás: Saját kutatás

Megfigyelhető, hogy ebben a klaszterben láthatólag kisebb a diverzifikáció. A „komplexebb” pénzügyi eszközök használata háttérbe szorul ebben a csoportban. Folyószámlán érdekes módon nem ők tartják a legnagyobb arányban a megtakarításaikat, ezek az összegek feltehetőleg készpénzbe csoportosultak át, mivel itt több mint 15 százalékban tartják az egyének szinte minden el nem költött jövedelmüket ebben az eszközben. A kriptovaluták és a befektetési jegyek használata 10 százalék alá esik. Az ismertebb pénzügyi eszközök mint a részvényeket vagy az állampapírt már többen használják, de leginkább óvatosabban, kisebb arányban.

6.6.4. Összehasonlítás

A klasztereket vizsgálva valóban 3 különböző csoportot kaptam. Az egyetemisták klasztere több szempontból is elkülönült a másik kettőtől, ami az ábrán is jól látszik. Kijelenthető, hogy a második klaszterben lévő egyének rendelkeznek a legmagasabb pénzügyi tudással és a legpozitívabb megtakarítási szokásokkal. Ők átlag feletti fizetéseket kapnak és nagy összegű félretett pénzük van. Az előbb elhangzottak szinte egyike se jellemző az utolsó klaszter tagjaira.

7. ÖSSZEGZÉS

Dolgozatom eredményei bebizonyították számomra, hogy a fiatalok megtakarításai rengeteg különböző tényezőtől függ. A kor, a lakhatás, a szülők támogatása és még sok más tényező összességének az eredménye, hogy az egyén mekkora részét teszi félre a jövedelmének. A kutatás rávilágított, hogy a pénzügyi attitűdök kiemelt szerepet játszanak abban, hogy a fiatal egyén hogyan szervezi a megtakarításait. A szakirodalom alapján arra számítottam, hogy magasak lesznek a készpénzben és folyószámlán tartott spórolt összegek, ami így is lett. Sajnos ez pénzügyi tudás hiányát reflektálja. Már többször kihangsúlyoztam, hogy a jelenlegi világban mennyire elengedhetetlenül fontos a stabil anyagi háttér biztosítása érdekében a komplexebb pénzügyi eszközök használata. Érdekes volt számomra az a felfedezés, hogy mintámban nem találtam szignifikáns kapcsolatot a pénzügyi tudás és a megtakarítások összege között.

A klaszterelemzésből véleményem szerint rengeteg fontos következtetést le lehetett vonni. Az „egyetemisták” csoportja nagyon elkülönült a másik kettőtől, amit a 12. ábra is szemléltet. Ők nagyrészt még nem kezdték el a „nagybetűs életet”, otthon laknak a szüleikkel és élvezik még a támogatásukat. Miután végeznek a tanulmányaikkal és belépnek a munka világába az elemzés alapján látható, hogy két irányba indulhatnak. Lehetnek következetesek és előre tervezőek, akiknek pénzügyi céljaik vannak és ezek eléréséért tesznek is. Törődnek azzal mennyit költenek, mennyit tesznek félre vagy elindulhatnak egy bizonytalanabb irányba, ahol a korábbi állítások nem a legelső prioritást élvezik.

Végezetül úgy vélem a megtakarítások nagy mértékben befolyásolják az emberek mindennapjait. A túlságosan nagy mértékű költsékezés és a jövőre nem gondolás csak problémákat fog jelenteni a jövőben. A pénzügyi tudás nem csak annyit jelent, hogy tudja az egyén, milyen lehetőségei vannak, aki igazán tudatos, ezeket ki is használja és akkor egy esetleges vészhelyzet vagy egy gazdasági válság nem fogja adósságba hajszolni.

8. IRODALOMJEGYZÉK

Bálint Ádám - Horváthné Kökény Annamária – Nagy Róza (2012): A megtakarítások elméleti és gyakorlati kérdései. *Kitekintés – Perspective Magyar-román-szlovák periodika*, XVI. évf. 18. sz. 154-159. o.

Baranyai Zsolt – Csernák József – Huzdik Katalin – Széles Zsuzsanna (2019): *Lakossági megtakarítások és befolyásoló tényezők. Empirikus kutatások tapasztalatai*. Budapest: Nemzeti Közzolgálati Egyetem.

Baranyi Aranka – Bencsik Márta – Csernák József (2021): A lakosság megtakarítási attitűdjének vizsgálata egy konkrét felmérés alapján. *Vállalkozásfejlesztés a XXI. században*, 2021/1. sz. 6-27. o.

Botos Katalin – Botos József – Béres Dániel – Csernák József – Németh Erzsébet (2012): Pénzügyi kultúra és kockázatvállalás a közép-alföldi háztartásokban. *Pénzügyi Szemle*, 57. évf. 3. sz. 291-309. o.

Briglevics Tamás – Hegedűs Annamária (2023): A lakossági portfólió változása inflációs környezetben az MNB felmérésének tükrében. *Hitelintézeti Szemle*, 22. évf. 2. sz. 145–157. o.

Brlás Georgina – Horváthné Kökény Annamária (2015): Pénzgazdálkodás, avagy az életciklusok megtakarításai a mindennapokban. *Economica*, 2015/1. sz. 40-49. o.

Demeter László (2015): *Pénzügytan alapjai*. Eger: Líceum Kiadó

Endrődi-Kovács Viktória –Kutasi Gábor –Tóth Tímea Adél (2021): A kelet-közép-európai háztartási megtakarításokat és eladósodást meghatározó makrogazdasági tényezők. *Köz-Gazdaság*, 16 évf. 2. sz. 116-127. o.

Erdős Mihály – Mérő Katalin (2010): *Pénzügyi közvetítő intézmények*. Budapest: Akadémia Kiadó

Franklin R. Edwards – Stav Gaon (2003): Hedge Funds: What do we know? *Journal of Applied Corporate Finance*, 15. évf. 4. sz. 58-71. o.

Horváthné Kökény Annamária – Horváth Marianna – Széles Zsuzsanna (2013): Megtakarításhoz kapcsolódó elméletek. *Gazdaság & Társadalom*, 2013/4. sz. 109-124. o.

Horváthné Kökény Annamária – Széles Zsuzsanna (2014): Mi befolyásolja a hazai lakosság megtakarítási döntéseit? *Pénzügyi Szemle*, 2014/4. szám 457-475. o.

Kehl Dániel (2023): *Valószínűségszámítás és statisztika*. Pécs: PTE KTK

Kékesi Zsuzsa – Kóczyán Balázs – Sisak Balázs (2015): A lakossági portfólióátrendezés szerepe az állam finanszírozásában. *Hitelintézeti szemle*, 14 évf. 1. sz. 80-110. o.

Király Péter Bálint (2020): A kriptovaluták pénzügyi fogyasztóvédelmi aspektusai *Iustum Aequum Salutare*, 2020/4. sz. 45-58. o.

Kulcséber László Zoltán (2020): A magyarországi fúziók és felvásárlások elemzési lehetőségeinek feltárása. *Vezetéstudomány*, LI évf. 7-8. sz. 42-52. o.

M. A. Syakur – B. K. Khotimah - E. M. S. Rochman – B. D. Satoto (2017): Integration K-Means Clustering Method and Elbow Method For Identification of The Best Customer Profile Cluster. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 336. szám 1-6. o.

Miguel Á. Carreira-Perpinán (1997): *A Review of Dimension Reduction Techniques*. Sheffield: University of Sheffield

Milton Friedman (1957): *A Theory of the Consumption Function*. New Jersey: Princeton University Press

MNB (2017): A háztartási szektor pénzügyi megtakarításai mikro- és makrostatisztikai adatok alapján. <https://www.mnb.hu/letoltes/haztartasok-hun-0531.pdf> 2024.09.17.

MNB (2022): Miből élünk? A 2020-as háztartási vagyonfelmérés első eredményeinek bemutatása. <https://statisztika.mnb.hu/sw/static/file/vagyonfelmeres-2020-web.pdf> 2024.09.17.

MNB (2023): A háztartások pénzügyi adatai. <https://www.mnb.hu/letoltes/a-haztartasok-penzugyi-adatai-2023-hun.pdf> 2024.09.17

Nyári Csaba (2022): Magyarországi befektetési lehetőségek. *Deliberationes tudományos folyóirat*, 2022/1. sz. 66-75. o.

Pintér József – Rappai Gábor (szerk.) (2007): *Statisztika*. Pécs: PTE KTK

Riecke Werner (1985): A lakossági pénzmegtakarításról. *Sigma*, 18. évf. 1-2. sz. 9-26. o.

Stijn Rocher – Michael Stierle (2015): Household saving rates in the EU: Why do they differ so much? https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2018-02/dp005_en.pdf 2024.10.01.

Szalma Ivett – Szél Bernadett – Husz Ildikó (2011): A lakossági megtakarítások változása 2006 és 2010. Meddig nyújtózkodjunk? A magyar háztartások és vállalkozások pénzügyi kultúrájának változása a válság időszakában: gazdaságszociológiai műhelytanulmányok, Budapest: BCE Innovációs Központ Nonprofit Kft.

Szőke Péter (2015): Azok a mai fiatalok – generációs különbségek a biztosítási szokásokban. *Biztosítás és Kockázat*, II. évf. 3. sz. 30-47. o.

Tatay Tamás (2009): A háztartások pénzügyi megtakarításai Magyarországon. <http://doktori.nyme.hu/id/eprint/271/1/disszertacio.pdf> 2024.10.01.

Tatay Tibor (2019): *Pénzügyi intézményrendszer Magyarországon* Soproni Egyetemi Kiadó, Sopron 309-329. o.

Tóth I. János – Árvai Zsófia (2001): Likviditási korlát és fogyasztói türelmetlenség. *Közgazdasági Szemle*, XLVIII. évf. 1009-1038. o.

Török László (2017): Vállalati gazdasági folyamatok. <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/419b8a47-6692-465f-9e06-0b3df91f4002/content> 2024.10.16.

Zeller Gyula (2008): Pénz- és bankügyek. Pécs: PTE KTK

9. FÜGGELÉK

1. Az Ön neme
 - Férfi
 - Nő
2. Az Ön lakhelye
 - Főváros
 - Megyeszékhely
 - Város
 - Község/falu
3. Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége
 - Általános iskola
 - Érettségi
 - Főiskola/egyetem
 - Doktori (PhD)
4. Az Ön életkora (év)

5. Az Ön családi állapota
 - Egyedülálló
 - Házas
 - Párkapcsolatban él
 - Elvált
6. Az Ön lakhelyének típusa
 - Saját tulajdonú lakás/ház
 - Bérlemény
 - Még a családomnál élek
7. Ön milyen munkarend szerint dolgozik? (Több választ is megjelölhet)
 - Diák
 - Részmunkaidő
 - Teljes munkaidős
 - Nem dolgozom, munkanélküli vagyok
 - Nem dolgozom, gyermekkel vagyok otthon
8. Ön milyen típusú munkát végez?
 - Nem dolgozom
 - Szellemi
 - Fizikai
 - Vegyes

9. Van Önnek állandó jövedelme?

- Igen
- Nem

10. Mennyi az Ön havi munkabéréből származó nettó jövedelme?

- 0 Ft - 100.000 Ft
- 100.000 Ft - 200.000 Ft
- 200.000 Ft - 300.000 Ft
- 300.000 Ft - 400.000 Ft
- 400.000 Ft - 500.000 Ft
- 500.000 Ft - 600.000 Ft
- 600.000 Ft - 700.000 Ft
- 700.000 Ft - 800.000 Ft
- 800.000 Ft - 900.000 Ft
- 900.000 Ft - 1.000.000 Ft
- 1.000.000 Ft felett

11. Ön rendelkezik megtakarításokkal?

- Igen
- Nem

12. Ön mekkora megtakarítással rendelkezik?

- 0 Ft - 500.000 Ft
- 500.000 Ft - 1.000.000 Ft
- 1.000.000 Ft - 1.500.000 Ft
- 1.500.000 Ft - 2.000.000 Ft
- 2.000.000 Ft - 3.000.000 Ft
- 3.000.000 Ft - 4.000.000 Ft
- 4.000.000 Ft - 5.000.000 Ft
- 5.000.000 Ft felett

13. Ön milyen eszközökben és milyen arányban tartja a megtakarításait? (Minden sorba jelöljön egy értéket)

	Nem tartom ilyen eszközben	0% - 20%	20% - 40%	40% - 60%	60% - 80%	80% - 100%
Készpénz						
Folyószámla						
Állampapír						
Részvények						
Befektetési jegyek						
Kriptóvaluták						
Egyéb						

14. Ön kap rendszeresen ösztöndíjat?

- Igen
- Nem

15. Ha Ön kap rendszeresen ösztöndíjat, milyen összegben? (havonta)

- 0 Ft - 100.000 Ft
- 100.000 Ft - 200.000 Ft
- 200.000 Ft - 300.000 Ft
- 300.000 Ft - 400.000 Ft
- 400.000 Ft - 500.000 Ft
- 500.000 Ft felett

16. Ön kap a családjától folyamatos anyagi támogatást?

- Igen
- Nem

17. Ha Ön kap a családjától havonta anyagi támogatást, milyen összegben?

- 0 Ft - 100.000 Ft
- 100.000 Ft - 200.000 Ft
- 200.000 Ft - 300.000 Ft
- 300.000 Ft - 400.000 Ft
- 400.000 Ft - 500.000 Ft
- 500.000 Ft felett

18. Ön részesül valamilyen adókedvezményben/szociális juttatásban?

- Igen
- Nem

19. Ön, hogyan értékeli pénzügyi tudását?

- Nem rendelkezek különösebb pénzügyi tudással
 - 0
 - 1
 - 2
 - 3
 - 4
 - 5
 - 6
 - 7
 - 8
 - 9
 - 10
- Úgy vélem pénzügyi tudásommal átlátom a lehetőségeimet

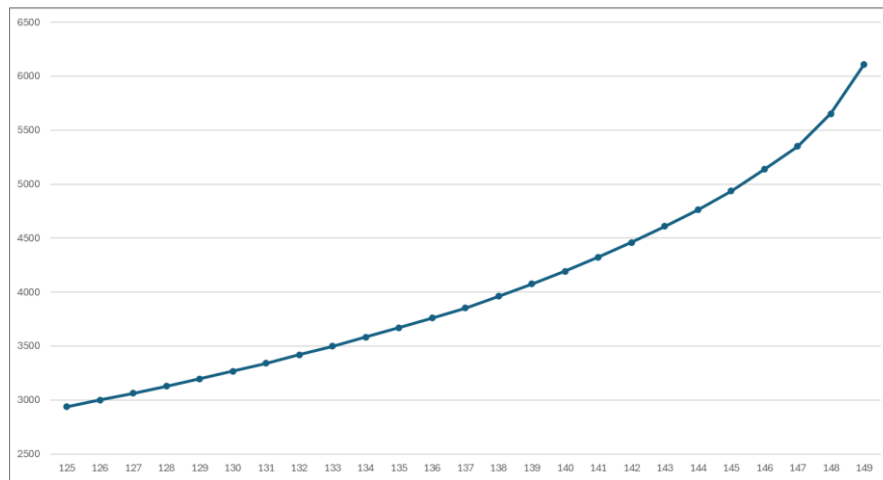
20. Önnek van valamilyen pénzügyi célja, amire folyamatosan tesz félre? (Többet is jelölhet)

- Nincs
- Nyugdíj
- Lakás
- Autó
- Számítástechnikai eszköz (telefon, számítógép, stb.)
- Egyéb

21. Mennyire igazak Önre az alábbi állítások

	Egyáltalán nem	Ritkán	Néha	Gyakran	Mindig
Töreksem arra, hogy mindig legyen megtakarításom vészhelyzetekre.					
Szeretem ellenőrzés alatt tartani a kiadásaimat.					
Elégedett vagyok a jelenlegi megtakarítási szokásaimmal.					
Előre eltervezem a havi kiadásaimat.					
Előre meghatározom, hogy mekkora összeget teszek félre a havi jövedelmemből.					
Figyelek rá, hogy legyen pénzem a váratlan kiadásokra.					

1. függelék: A kérdőív

2. függelék: Könyök-módszer diagram

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,965	1	,005

3. függelék: Khí-négyszet próba eredménye az első hipotézisnél

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	,614	1	,433

4. függelék: Khí-négyszet próba eredménye a második hipotézisnél

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,748	1	,003

5. függelék: Khí-négyzet próba eredménye a harmadik hipotézisnél

Symmetric Measures			
		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,230	,005
	Cramer's V	,230	,005
N of Valid Cases		150	

6. függelék: A Phi együttható eredménye az első hipotézisnél

Symmetric Measures			
		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,241	,003
	Cramer's V	,241	,003
N of Valid Cases		150	

7. függelék: A Phi együttható eredménye a második hipotézisnél 1. rész

Symmetric Measures			
		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,339	<,001
	Cramer's V	,339	<,001
N of Valid Cases		150	

8. függelék: A Phi együttható eredménye a második hipotézisnél 2. rész